

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Kateřina VEDRALOVÁ

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

**TŘICETILETÁ VÁLKA V KOUŘIMI
DĚJINY MĚSTA DO SASKÉHO VPÁDU ROKU 1631**

KATEŘINA VEDRALOVÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

**UNIVERSITY OF PARDUBICE
FACULTY OF PHILOSOPHY**

**THE THIRTY YEARS WAR IN KOUŘIM
HISTORY OF THE CITY UNTIL THE SAXON
INVASION IN 1631**

KATEŘINA VEDRALOVÁ

BACHELOR WORK

2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Kateřina VEDRALOVÁ**

Studijní program: **B7105 Historické vědy**

Studijní obor: **Kulturní dějiny**

Název tématu: **Třicetiletá válka v Kouřimi**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Autorka ve své práci zpracuje problematiku Třicetileté války v Kouřimi s přihlédnutím k celoevropskému vývoji této války. Zdrojem informací pro ni bude fond Archivu města Kouřim ve Státním okresním archivu v Kolíně a další fondy v Národním archivu v Praze. Dále využije edici Prameny k dějinám Třicetileté války a další dostupnou literaturu k danému tématu. Cílem práce je zmapovat život kouřimských měšťanů v této nelehké době.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Vladimír RIŠLINK, Kouřim a okolí, Kouřim 2000.

Bedřich SVOBODA, Historie krajského královského města Kouřimě, In: Kouřim, Regionální muzeum v Kolíně 1989.

František DVORSKÝ, Počet domů v Praze a v královských městech v Čechách v 16.-19.století, In: Časopis muzea království českého, roč. LVI, Praha 1882.

Otto PLACHT, Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.-18.století, Praha 1957.

Josef POLIŠENSKÝ, Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století, Svoboda 1970.

Tomáš BÍLEK, Reformace katolická neboli obnovení náboženství katolického v království českém po bitvě bělohorské, Praha 1892.

Josef VÁVRA, Dějiny Kolína nad Labem, Kolín 1888.

Edita ŠTĚŘÍKOVÁ, Stručně o pobělohorských exulantech, Kalich 2005.

Josef TŮMA, Paměti osad na Kouřimsku, Kolín 1915.

Jiří MIKULEC, 31.7.1627 Rekatolizace šlechty v Čechách, Havran 2005.

Tomáš BÍLEK, Obnovení náboženství katolického v království českém po bitvě bělohorské, Praha 1892.

Radek FUKALA, Sen o odplatě, Praha 2005.

Eliška ČÁŇOVÁ, Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1620-1671), In: Sborník archivních prací, roč. 35/1985, Panorama 1985.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. František Šebek
Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

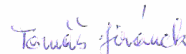
Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2007

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

Souhrn

Tato práce se týká třicetileté války a jejího dopadu na život v Kouřimi. Díky prohrané bitvě na Bílé hoře, nastaly pro obyvatele Království českého těžké časy. Od roku 1620 si kouřimští měšťané od neustálých průtahů vojsk už téměř neodpočinuli. Na vojska, která zde pobývala, byli měšťané nuceni vydávat velké množství peněz, což hospodářství celého města velice zatěžovalo. Další tvrdá rána zasáhla Kouřim díky vydání Generálního pardonu, po kterém byl městu zkonfiskován téměř veškerý majetek. Na psychiku měšťanů také velice tíživě působil soustavný rekatolizační tlak. Všechny tyto faktory způsobily to, že v roce 1626 došlo v Kouřimi k velikému selskému povstání, které bylo stejně jako v jiných městech vojensky potlačeno. Klid a pořádek ve městě se snažila zřídit městská rada, která zasedala podle aktuální potřeby.

Klíčová slova

třicetiletá válka – rekatolizace – emigrace – selské vzpoury – městská rada – vojenská tažení

Summary

This work deals with the Thirty Years War and its impact on the life in Kouřim. Due to the lost battle at Bílá hora (White Mountain) a spell of bad times came into the Czech Kingdom. Since 1620 the citizens of Kouřim had almost no rest from the armies passing through the town. The town had to spend lots of money on the armies, that stayed there, and it was very hard for the citizens. Other blow hit Kouřim due to the General Pardon, which meant confiscation of virtually all assets. Also the recatholisation pressure was very stressing for the minds of the citizens. Due to the combined effect of all these hardships, in 1626 a rural uprising broke out, but it was suppressed by the army, just like in the other towns. The peace and order in the town was managed by a town council (magistrate), which summoned its meetings as necessary.

Key words

the Thirty Years War – recatholicization – emigration - peasant rebellion - town council - war drag

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně a použila jsem k tomu pouze prameny a literaturu, které jsou vyjmenovány v seznamu pramenů a literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 26. 06. 2008

Kateřina Vedralová

Na tomto místě bych ráda poděkovala všem, kteří se zasloužili o to, aby tato práce mohla vzniknout. Na prvním místě bych chtěla poděkovat vedoucímu této práce PhDr. Františku Šebkovi za jeho podnětné připomínky, cenné rady a za odbornou spolupráci při vypracování této bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala zaměstnancům Státního okresního archivu v Kolíně, kteří mi umožnili pracovat s fondem potřebným k mé práci a jmenovitě děkuji panu Jaroslavu Pejšovi, který mi poskytl několik užitečných rad a vždy byl ochotný mi pomoci.

OBSAH:

1. Úvod	1
2. Stručná historie královského města Kouřim do začátku třicetileté války	3
3. Před vypuknutím třicetileté války	7
4. Kouřim a stavovské povstání v Čechách	9
5. Kouřimsko po bitvě na Bílé hoře do roku 1623	15
6. Město Kouřim v době stupňující se rekatolizace	31
7. Selské povstání na Kouřimsku	40
8. Kouřim v době před vydáním Obnoveného zřízení zemského až do saského vpádu	42
9. Městská rada v Kouřimi v letech 1619 až 1625	49
10. Závěr	51
11. Seznam pramenů a literatury	53
12. Přílohy	55
13. Resume	67

1. Úvod

Ve své práci jsem se snažila zmapovat situaci v Kouřimi za třicetileté války. Vzhledem k dostupnosti pramenů a jejich rozsahu jsem se rozhodla (po konzultaci s vedoucím práce), zabývat se obdobím od počátku války do roku 1631. V tomto roce vtrhli do Čech Sasové a doba, která od tohoto roku následovala, byla ještě horší a krutější než doba jí předcházející. Domnívám se, že pokračování třicetileté války od roku 1631 si zaslouží zvláštní zpracování.

V práci se pokouším zaznamenat, jak se odráželo dění v Evropě, a zvláště pak v Čechách, na životě tohoto královského města. Vše, co charakterizovalo tuto dobu, především rekatolizace, vojenské průtahy, konfiskace atd., se vždy na dění ve městě podepsalo.

V první řadě jsem popsala historický vývoj královského města Kouřimi od doby, kdy vznikla v blízkosti současné Kouřimi nejprve osada, až do počátku největšího evropského konfliktu raného novověku. Také jsem stručně nastínila vývoj města za vlády dynastií, které se v průběhu staletí vystřídaly na českém trůně. Právě jedna z nich, dynastie Habsburků, nás zavede až k počátkům Třicetileté války. Ve své práci popisují, jaká byla v této době situace v Českých zemích a jaká v ostatních evropských státech. Vývoj událostí v samotné Kouřimi jsem pak zasadila do tohoto širšího kontextu.

Rozhodujícím mezníkem v začínající válce byla v Čechách bitva na Bílé hoře. Tato bitva je i důležitým mezníkem v mé práci. Od této chvíle si Kouřim od neustálých průtahů vojsk už téměř neodpočinula. Kromě drancujících vojáků město sužovalo i vybírání stále vyšších daní a kontribucí, které nejčastěji padly na ložící vojáky. Kolik peněz Kouřim za těchto pár let na vojáky vydala, je v práci rovněž popsáno a nechybí zde ani časové rozmezí, ve kterém konkrétní vojska ve městě pobývala.

V Kouřimi měla rozhodující pravomoc městská rada, která byla složena z pánů radních, starších a samozřejmě pana purkmistra. Dalším mým cílem bylo zjistit četnost zasedání této městské rady v jednotlivých měsících a který den v týdnu se radní scházeli nejčastěji.

Kromě všudypřítomných vojsk Kouřim ještě hodně zasáhla vlna konfiskací a rekatolizace. Kvůli rekatolizaci se v Kouřimi vystřídala řada děkanů, jejichž seznam je v práci uveden. Díky tomuto tlaku stoupala v Kouřimi nervozita a stupňovala se nespokojenost obyvatel. To vyvrcholilo roku 1626 ve velké selské povstání, kterému je

v práci věnovaná kapitola. Tuto kapitolu střídá další, jež se zabývá událostmi v Kouřimi, opět zasazenými do širšího kontextu, v letech 1626-1631.

Rok 1631 je rokem, kterým končí má práce, ale rozhodně to není rok, který by sliboval obyvatelům Kouřimi klidný život.

Ve své práci jsem použila archivní prameny ze Státního okresního archivu v Kolíně z fondu Archiv města Kouřim 1405-1945 a dále prameny z Archivu Národního muzea v Praze z fondu Archiv města Kouřim 1550-1742.

Ve Státním okresním archivu v Kolíně jsem využila především Manuál radní 1619-1625, Kroniku kouřimských děkanů, svědectví jednoho ze současníků, Jindřicha Václava Zyvaldy, které se dochovalo pouze v opisu vyhotoveném kolínským archivářem Jaroslavem Schneiderem v roce 1937, a Notulář psaní a odpovědí 1625 - leden 1629. V Archivu Národního muzea jsem získala především informace, které se týkají výdajů měšťanů na vojáky.

Dále jsem čerpala z edice Prameny k dějinám Třicetileté války od Václava Lívy a z další odborné literatury, které je k tomuto tématu poměrně veliké množství. Posledním zdrojem informací byly odborné články ve Sborníku archivních prací a z Časopisu Muzea království českého.

2. Stručná historie královského města Kouřim **do začátku třicetileté války**

Počátky osídlení území kolem současného města Kouřimi sahají až do mladší doby kamenné na počátku 4. tisíciletí př.n.l. Početnými archeologickými nálezy jsou zde doloženy kultury lidu s lineární, vypíchanou a šňůrovou keramikou, které na konci neolitu (po roce 2500 př.n.l.) vystřídalala kultura s keramikou zvoncových pohárů. Ve starší době bronzové pak přichází vyspělá únětická kultura, po níž před polovinou druhého tisíciletí př.n.l. následovala středodunajská mohylová a později knovízská kultura. V halštatském období, v první polovině 1. tisíciletí př.n.l., se právě na území dnešního Kouřimska setkáváme s nejcennějšími památkami známé bylanské kultury – bohatými knížecími pohřby na vozech. Pravděpodobně na konci 5. století př.n.l. přicházejí do této oblasti Keltové a v období na přelomu letopočtu Germáni. V době stěhování národů v 5. a 6. století n.l. dochází i v této oblasti k výrazným změnám osídlení, doprovázeným příchodem Slovanů. Ti zde patrně již v průběhu 7. století zakládají první sídliště. Nejspíše v této době se Kouřimsko stává centrem slovanského kmene Zličanů, který až do 10. století ovládal východní část středních Čech a na návrší Stará Kouřim, v těsném sousedství dnešního města, založil hradiště.¹

V polovině 10. století se i v této oblasti tíživě projevovaly mocenské spory mezi jednotlivými slovanskými kmeny sídlícími na území Čech. K významné porážce Zličanů od pražského knížete Boleslava I. patrně došlo v roce 936. Zdá se, že ani po této porážce nebylo Kouřimsko připojeno k Českému (Pražskému) knížectví, ale stalo se součástí panství Slavníkovců, s nimiž byl nejspíše rod zlických knížat spřízněn. Přínos vlády rodu Slavníkovců se na Kouřimsku projevil zvláště christianizačním úsilím druhého pražského biskupa sv. Vojtěcha, za jehož působení zde vznikala síť prvních kamenných kostelů a rýsovala se struktura pozdější církevní správy.² Konec slavníkovského panství přichází v roce 995, kdy Přemyslovci dobyli hradiště v Libici nad Cidlinou a téměř celý rod vyvraždili. Území Kouřimska bylo definitivně připojeno k jádru vznikajícího českého knížectví pod přemyslovskou vládou.³ Zřejmě v poslední třetině 12. století se Kouřimsko

¹ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. Kouřim, 2000. str. 11.(dále jen Kouřim a okolí).

² RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. str. 13.

³ ŠOLLE, Miloš. *Po stopách přemyslovských Děpoliců*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-7021-343-4. str. 25. (dále jen Po stopách Děpoliců).

stalo úředním knížectvím Děpolda II. a po něm Děpolda III., po jehož střetu s Přemyslem Otakarem I. (roku 1223) bylo kouřimské hradiště vyvráceno a postupně ztrácelo na významu.⁴

Pravděpodobně ve druhé čtvrtině 13. století bylo Václavem I. na místě starší osady v severozápadním sousedství hradiště založeno vrcholně středověké královské město. První písemná zmínka je až z roku 1261.⁵ Z roku 1287 je známa městská pečeť. Město bylo osídleno kolonisty saského původu. Vzápětí po založení došlo k postavení městského opevnění a k vybudování kostela sv. Štěpána. Opevnění města Kouřimi spadá do doby ještě před Přemyslem Otakarem II. Je ovšem jisté, že se celé opevnění nezachovalo všude v té nejstarší podobě, neboť se po husitských válkách a v době předbělohorské modernizovalo. Město tvoří v opevnění zhruba kruh.⁶ Současně s novým městem zde bylo založeno probošství sedleckého kláštera Cisterciáků, kteří se hodně podíleli na stavbě tohoto kostela. Probošství se stalo důležitým střediskem řádových držav na Kouřimsku.⁷ Nejpozději na konci 13. století byl před městskými hradbami založen špitál s kostelem sv. Máří Magdaleny.⁸

Snad ještě v období vrcholného středověku se od Kouřimi odklonila hlavní trasa nejvýznamnější dálkové komunikace historických Čech – trstenické stezky. Přesto byla středověká Kouřim značně rozvinutým a bohatým královským městem s přibližně třemi tisíci obyvateli. Vedle křesťanské většiny žila v Kouřimi i početná židovská komunita, která se však hodně zmenšila po velkém pogromu v roce 1338.⁹

Za panování Karla IV. patřila Kouřim mezi důležitá města království, jak tomu nasvědčuje postavení města v nepřijatém zemském zákoníku *Maiestas Carolina*. Zde byla Kouřim začleněna mezi zásadně nezcizitelná královská města. Panský odboj proti Václavovi IV. na přelomu 14. a 15. století ovlivnil i zde ekonomickou situaci. Drobné války mezi odpůrci a pobyt vojska Zikmunda Lucemburského v Čechách i v blízkém okolí Kouřimi, zemi dost vyčerpaly. Panovník se snažil ulehčit vyčerpané zemi tím, že města, která mu zůstala věrna, osvobodil na dva roky od placení berní. Kouřim patřila mezi ně. Na samém počátku období husitských válek stála Kouřim na králově straně. V roce 1419 byla Kouřim mezi královskými městy, která vypověděla s částí české šlechty Pražanům válku. V listopadu 1419 přišli do Kouřimi někteří kutnohorští měšťané, zajali konšely a obecní starší, kteří sympatizovali s husity, a odvezli je do Kutné Hory, kde byli svrženi do šachet. I po této události zůstala

⁴ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. str. 13,14.

⁵ ŠOLLE, Miloš. *Po stopách Děpolticů*. str. 109.

⁶ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. str. 15.

⁷ ŠOLLE, Miloš. *Po stopách Děpolticů*. str. 109.

⁸ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. str. 15.

⁹ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. str. 15.

Kouřim, i když jen nakrátko, Zikmundovou baštou. Teprve v roce 1421, po dobytí Českého Brodu Pražany, Kouřim slíbila hájit čtyři pražské artikuly a stát na straně pražského městského svazu. Po rozkolu mezi Pražany a Tábority se Kouřim postavila na stranu Táboritů, pozdějších Sirotků. Dvakrát v tomto období byla Kouřim zvolena za místo důležitých schůzek. Po bitvě u Lipan, dne 30. května 1434, se Kouřim vzdala vítězům a v roce 1436 slíbila poslušnost králi Zikmundovi Lucemburskému, který městu slíbil ponechat statky, ke kterým přišlo za husitských válek. Jednalo se o okolní vsi Skalice, Ždánice, Radlice, Bošice, Horní Chvátliny, dále získala Kouřim úroky z poddanských platů ze vsí: Zalešany, Barchovice a Chotýše. Tím se městu částečně podařilo pokrýt vzniklé škody zapříčiněné husitskými válkami. Nabyté zisky a předchozí výsady potvrdil městu 12. listopadu 1454 král Ladislav.¹⁰

Kouřim přišla o svůj pozemkový majetek v roce 1547, kdy se jako jiná královská města připojila k odboji proti panovníkovi Ferdinandovi I. Některé z odebraných statků byly městu vráceny ještě téhož roku, další v letech 1549 a 1561. Ne všechny byly vráceny bezplatně, některé muselo město odkoupit. V roce 1547 byl do města dosazen císařský rychtář jako inspektor s nejvyšší pravomocí. Městský rychtář a jeho pomocníci byli volenými funkcionáři pro výkon práva. Měli k ruce také kata, který v 16. století plnil i funkci pochodného.¹¹

Vedle řemesla se obyvatelé Kouřimi zabývali hlavně zemědělstvím. Kromě obilovin, hrachu, lnu, konopí a prosa se začalo pěstovat ovoce. Kolem města se rozkládaly chmelnice a vinice. V roce 1506 tu provozovali řemeslo sládců a pivovarníků, řezníků, pekařů, perníkářů, ševců, krejčů, tkalců, kolářů, koželuzů, kovářů, hrnčičů, lazebníků, malířů a mlynářů, kteří se sdružovali do cechů. V Kouřimi bylo kolem 10 cechů.¹² V polovině 16. století čítalo město 219 domů (včetně chalup ve městě i na předměstí, domů šosovníků a domů spadajících pod městskou pravomoc, ve kterých žili lidé). V té době bylo v Českém Brodě 142 obydlených domů, v Čáslavi 286 domů, v Kutné Hoře 594 domů, v Chrudimi 482 domů a v Kolíně 229 obydlených domů. Z toho vyplývá, že Kouřim byla v té době velikostí srovnatelná s Kolínem.¹³

¹⁰ SVOBODA, Bedřich. *Kouřim*. Historie krajského královského města Kouřimě. III.díl. Regionální muzeum v Kolíně, 1989. 45 s., str.12. (dále jen Historie Kouřimi).

¹¹ SVOBODA, Bedřich. *Historie Kouřimě*. str.13.

¹² tamtéž

¹³ DVORSKÝ, František. Počet domů v Praze a v královských městech v Čechách v 16.-19.století. In: *Časopis Muzea království českého*. roč. LVI. Praha, 1882. str. 64. (dále jen Počet domů v Praze a královských městech).

V druhé polovině 16. století se naplno projevíly důsledky roku 1547. Městské statky se ztenčily, navíc město špatně hospodařilo a zadlužilo se. K tomu se přidaly i živelné pohromy, v roce 1562 a 1563 mor a následný hlad, v roce 1598 povodeň na říčce Kouřimce. V roce 1590 zaznamenalo město dokonce mírné zemětřesení, které poškodilo některé domy.

Co se týká náboženských poměrů, převahu měli ve městě nekatolíci. Vedle umírněných kališníků přibývali ve 2. polovině 16. století luteráni a čeští bratři. Na dobré úrovni byla kouřimská škola. Mnozí její žáci studovali na univerzitě, někteří se stali mistry a profesory Karlovy univerzity (např. Mistr Pavel Kouřimský se stal děkanem filozofické fakulty). Na jistou úroveň vzdělanosti ukazuje i zmínka o kouřimské tiskárně z let 1577-1579, jejímž iniciátorem byl plaňanský kněz Simon.¹⁴

V roce 1579 v Kouřimi stálo 206 domů a v roce 1610 jich bylo jen 180. V první polovině 17. století průměrně připadalo na jeden městský dům (počítáno i s předměstskými) 6 osob i s čeledí.¹⁵ Pokud se podle této statistiky budeme řídit, vyjde nám, že v Kouřimi mohlo žít kolem 1080 lidí. Bohužel přesné číslo není známo. Opět můžeme tato čísla srovnat s okolními městy. V roce 1610 bylo v Kolíně 213 domů, v Chrudimi 421, v Čáslavi 254 a v Českém Brodě 139 domů, které byly obydlené.¹⁶

Až do pobělohorského období Kouřim oficiálně vystupovala jako město utrakvistické. Roku 1618 se Kouřim nepříliš ochotně zapojila do stavovského povstání proti Ferdinandovi II., za což byla po prohrané bitvě na Bílé hoře potrestána konfiskací téměř veškerého majetku.¹⁷ V Aretinově mapě Čech z roku 1618 je zaznamenáno, že Kouřimský kraj měl rozlohu 2859 km². V předbělohorském období nepatřil Vyšehrad k Praze, ale právě ke Kouřimskému kraji.¹⁸

¹⁴ SVOBODA, Bedřich. *Historie Kouřimě*. str 14.

¹⁵ PLACHT, Otto. *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.-18.století*. Praha: Československá akademie věd, 1957. str. 160. (dále jen Lidnatost).

¹⁶ DVORSKÝ, František. Počet domů v Praze a v královských městech. str 64.

¹⁷ RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*, str. 22.

¹⁸ PLACHT, Otto. *Lidnatost*. str 55.

3. Před vypuknutím třicetileté války

Třicetiletá válka, která probíhala v letech 1618 až 1648, postupně zasáhla téměř celou Evropu. Byla to válka, kterou vedla řada evropských států s cílem nedopustit sjednocení států pod nadvládou Habsburků. Svou úlohu zde neměly jen náboženské důvody. Nejlepším důkazem toho je katolická Francie, která se ve válce spojovala s protestantskými panovníky.

Roku 1608 došlo k založení protestantské Unie, což bylo sdružení většiny protestantských knížat a říšských měst pod vedením falckého kurfiřta Fridricha IV. Ten zemřel roku 1610 a místo něj se měl stát hlavou Unie jeho tehdy čtrnáctiletý syn Fridrich V. Z důvodu jeho nezletilosti se ale ve vedení Unie prosazoval kníže Kristián z Anhaltu.

Jako reakce na vznik protestantské unie vznikla o rok později katolická Liga, což byl svaz katolických německých knížat, vedený bavorským vévodou Maxmiliánem. Maxmiliánovi I. Bavorskému se spolu s o pět let mladším bratrancem Ferdinandem Štýrským dostalo přísné katolické výchovy a jezuitského vzdělání. Prostřednictvím Ligy vstoupil bavorský vévoda na pole mezinárodní politiky. V okamžiku, kdy se Liga připojila se svým vojskem na stranu císaře proti českým stavům, postavil se Maxmilián I. do čela spojené císařsko-ligistické armády jako její vrchní velitel. Po porážce svého příbuzného Fridricha Falckého mu byla roku 1623 přidělena kurfiřtská hodnost, která byla odebrána právě Fridrichovi.¹⁹ Dále bylo roku 1609 uzavřeno dvanáctileté příměří mezi Španělskem a Svobodným Nizozemím. K tomuto míru došlo hlavně díky zprostředkování Anglie a Francie. Většina středoevropské stavovské veřejnosti se na Španělsko dívala velice kriticky.²⁰

V této době se začal vyhrcovat i sourozenecký boj Rudolfa II. s Matyášem. Matyáš se narodil roku 1557 a žil do roku 1619. Dlouho zůstával ve stínu svého slavnějšího bratra Rudolfa II. Postavil se do čela stavů jednotlivých zemí, nespokojených s Rudolfovou vládou, a vedl proti Rudolfovi odboj. Rudolf byl roku 1608 nucen odstoupit Matyášovi vládu v Uhrách, v Rakousích a na Moravě. Čeští protestantští stavové sice zachovali Rudolfovi věrnost, ale zadarmo to nebylo.²¹ Císař Rudolf II. byl protestantskými stavy donucen vydat dne 9. července 1609 Majestát, který zaručoval náboženskou svobodu v Čechách. Svoboda vyznání byla Majestátem přiznána i poddaným. Otázkami vztahů mezi jednotlivými církvemi se zabývalo „*Porovnání*“ (kostely, pohřbívání, platy) a dále byl zřízen sbor 30 defensorů.

¹⁹ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den na Bílé hoře*. Brno: Ave, 1998. ISBN 80-902242-6-1. str. 78. (dále jen Černý den)

²⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize XVII. Století*. Praha: Svoboda, 1970. str. 93. (dále jen Třicetiletá válka).

²¹ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den*. str. 76.

Nekatolíci opět získali dolní konzistoř a byla jim vydána i univerzita (zde se měli vzdělávat nekatoličtí kněží). S vydáním Majestátu byli čeští protestanti spokojeni. Už méně spokojen byl ale císař Rudolf, který toužil po pomstě za vynucený Majestát. Ta přišla roku 1611, kdy do Čech vtrhla vojska pasovského arciknížete Leopolda, Rudolfova bratrance. Arcivévoda Leopold, biskup pasovský, byl mladší bratr císaře Ferdinanda II. ve sporu císaře Rudolfa II. s Matyášem se postavil na Rudolfovu stranu, a proto také vyslal do Čech sbor pasovského vojska.²² Jejich útok vyvrcholil rabováním Malé Strany. To vyvolalo vlnu nevole v celé zemi i u Rudolfova bratra Matyáše. Stavové začali sbírat vojsko a vyjednávat s Matyášem, který vytáhl na Prahu. Leopold ještě před Matyášovým příjezdem Prahu rychle opustil. Rudolfův plán se tedy nezdařil. Byl donucen vzdát se všech zemí ve prospěch Matyáše, který byl téhož roku zvolen českým králem. Duševně nemocný Rudolf pak zemřel roku 1612.

Habsburkové se opírali především o katolickou šlechtu a nemilosrdně prováděli katolickou protireformaci. Chtěli podřídit své moci německá knížata, ale narazili na odpor Anglie, Holandska, Francie a Švédska. Tyto státy nechtěly připustit zmohutnění Habsburků a jejich proniknutí k Baltskému moři. Roku 1617 připustili čeští stavové, aby byl za Matyášova nástupce zvolen Ferdinand II., vévoda štýrský. Tento muž byl známý svou rekatolizační činností. Od tohoto roku vše šlo k českému povstání.

U nás byli nejbohatší páni rozděleni na většinu protihabsburskou a protikatolickou a na menšinu, která sázela na spojenectví s Habsburky a římskou církví. Někteří kolísali mezi oběma tábory. Rytířstvo a města stála sice, až na malé výjimky, plně v táboře opozičním, ale nebyla již schopna hrát takovou úlohu, jakou sehrála před 200 lety v husitském hnutí. Vedení odboje vkládalo hlavní naděje nikoli ve vlastní síly, nýbrž spoléhalo na žoldněřskou pomoc zvenčí. Doufalo v pomoc řady evropských mocností, především Anglie a Francie, jež soupeřily s Habsburky. Úpadek měst a malá ochota odbojné šlechty k finančním obětem, způsobily, že vojsko českých stavů bylo stavěno ještě na základě zemské hotovosti, zatímco císař, podporovaný finančně Španělskem a papežem, měl celou armádu žoldněřskou, a tudíž lépe vycvičenou k boji.²³

²² UHLÍŘ, Dušan. *Černý den*. str. 78.

²³ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 93.

4. Kouřim a stavovské povstání v Čechách

Vnitropolitické napětí v Čechách dosáhlo kritického bodu, když byly zavřeny evangelické kostely v Broumově a Hrobech. Již první reakce stavů i vlády ukazovala, že nejde jen o lokální záležitost.

K následujícímu povstání se Kouřim nepřipojila bez váhání, ačkoli celé město bylo převážně protestantské.²⁴ Tuto skutečnost dokládá i visitační zpráva z roku 1613, ve které se píše, že na Kouřimsku bylo v té době 27 far, na nichž bylo 19 farářů, kteří byli ženatí a většinou protestantského vyznání.²⁵ Od roku 1615 do roku 1618 byl v Kouřimi děkanem Jan Lunacius, který byl luteránského vyznání. Vystřídal ho Jan Chotětovský. Tomu rada města vzkázala, aby zanechal osobních útoků při svých kázáních, jinak bude z města vyloučen.²⁶

Dne 5. března 1618 byl do Prahy svolán sněm protestantských stavů, v němž zvláště horlivou činnost vyvíjel Matyáš Thurn a odkud vyšel ostrý protest proti hrubému porušení Majestátu z roku 1609.²⁷ Kouřimští na tento sněm měli vyslat jednoho z konšelů a jednoho z obecních starších. Rada města se ale dozvěděla, že Kolínští na sjezd žádného svého zástupce nepošílají, proto se ze strachu z podkomořího zachovala stejně.²⁸

Když místodržící tento protest ústy Jaroslava Bořity z Martinic a Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka odmítli, obrátili se stavové přímo k císaři. Avšak i císařovo rozhodnutí bylo odmítavé a jeho list z 21. března šel tak daleko, že zakazoval jakékoli další stavovské sjezdy a rušil tak jedno z podstatných ustanovení Majestátu. Odpovědí stavů bylo svolání sjezdu do Karolina na 21. května 1618. Zde vedoucí osobnosti nekatolického tábora shrnuly stížnosti politického a náboženského rázu. Usnesení sjezdu zdůrazňovalo, že shromáždění nejdou proti císaři, nýbrž proti špatnému postupu pražských místodržících.²⁹ K nejvíce nenáviděným místodržícím patřili právě Slavata s Martinicem a Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic. Jaroslav Bořita z Martinic v době defenestrace zastával výnosný úřad karlštejnského purkrabího. Tento úřad byl krátce předtím odňat Jindřichu Matyáši Thurnovi, a proto se Thurnova nenávist soustředila hlavně proti Martinicovi. Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka byl příslušníkem starého panského rodu. V mládí konvertoval od Jednoty

²⁴ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická neboli obnovení náboženství katolického v království českém po bitvě bělohorské*. Praha : Frant. Bačkovský, 1892. str. 140. (dále jen *Reformace katolická*).

²⁵ WINTER, Zikmund. *Život církevní v Čechách I.* Praha: Čes. akad. Císaře Fr. Josefa, 1895. str. 496.

²⁶ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.2.

²⁷ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 102.

²⁸ VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem*. Kolín: J.L.Bayer, 1888. str. 6.

²⁹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 102.

bratrské ke katolicismu a vybudoval si v důsledku toho politickou kariéru. V době defenestrace zastával úřad nejvyššího zemského sudího. Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic byl vzdělaný vůdce radikální katolické skupiny a nejvyšší kancléř Království českého. Od roku 1603 byl manželem bohaté vdovy po Vilémovi z Rožmberka paní Polyxeny, rozené z Pernštejna.³⁰

Dne 23. května 1618 dorazil ozbrojený houf protestantských stavů na Pražský hrad a v České kanceláři zastihl čtyři české místodržící. Po bouřlivé výměně názorů vyhodili protestantští šlechtici z okna do hradního příkopu již jmenovaného Martinice se Slavatou a písaře Filipa Fabricia, který se do scény nešťastně připlétl.³¹

Defenestrace znamenala otevřený střet s panovníkem, který na sebe nenechal dlouho čekat.

V červnu roku 1618 se v Kouřimi shromáždilo vojsko kouřimského kraje, které se nezdrželo výtržností. Josef Vávra píše ve své knize *Dějiny Kolína nad Labem*, že město Kolín několikrát posílalo své vojáky k tomuto krajskému pluku do Kouřimi, odkud pak byli podle potřeb posíláni jinam. V letech 1618-1620 bylo do Kouřimi posláno kolem 130 kolínských vojáků.³² Vojáci byli v této době posíláni především na východ a jih Čech, kde se rozvinuly první válečné operace. Vyslat vojáky k městu Tábor bylo nutné z toho důvodu, že již dva měsíce po defenestraci zahájila císařská armáda, vedená Dampierrem, ofenzívu do Jižních Čech. Dampierre byl nebezpečně ohrožován Thurnem, a proto i druhý císařský sbor, vedený Buquoyem, mohl postupovat vpřed jen velmi pomalu. Nakonec se oba císařské sbory spojily 9. září u Německého Brodu, rozhodnuty pochodovat přímo na Prahu. U Čáslavi jim ale zastoupil cestu Thurn a už se zdálo, že bude svedena rozhodující bitva. Žádná z válčících stran však nemínila zaútočit. Dne 17. září přitáhl k Thurnovi s čerstvými posilami (naverbovanými i v Kouřimi) Hohenlohe, který se tak poprvé uvedl v českých stavovských službách. Císařští pak za drobných srážek s českým vojskem ustupovali k Českým Budějovicím. V noci ze 3. na 4. listopadu napadl Thurn, posílený vojskem Jana Jiřího Krnovského, nedaleko Pelhřimova Dampierra a rozprášíl jeho vojsko. Byl to první válečný úspěch stavovského vojska. O pět dní později porazil Thurn ještě vojsko císařského generála a člena řádu maltézských rytířů Baltazara Marradase.³³

³⁰ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den*. str. 29.

³¹ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den na Bílé hoře*..str. 28.

³² VÁVRA, Josef. *Dějiny Kolína nad Labem*. Kolín, 1888, str.11-28.

³³ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den*. str. 38.

Finanční zajištění politických a vojenských akcí stavovské vlády bylo obtížným politickým, hospodářským a organizačním úkolem. Hlavním zdrojem peněz na vyzbrojení a vydržování armády byla berně. Daňové povinnosti plnili poplatníci celkem řádně.³⁴

Nastávající válečná doba se vyznačovala hlavně sháněním peněz. V roce 1619 byla sněmem vypsána zvláštní zemská sbírka na vojenské potřeby. Kouřimští na ni zaslali 900 rýnských zlatých.³⁵

Pokusy o smírné vyřešení sporu s císařem byly jen neplodným politickým manévrem a teprve Matyášova smrt v březnu 1619 českou otázku trochu vyjasnila. Po jeho smrti měl na jeho místo nastoupit Ferdinand II., ale v srpnu téhož roku byl protestantskými Čechy zvolen za krále kurfiřt Fridrich V. Falcký. Ten se stal po svém otci Fridrichovi IV. vůdcem protestantské Unie a roku 1613 se oženil s Alžbětou, dcerou anglického krále Jakuba I. Tento fakt mu také do značné míry pomohl k získání české koruny. Protestantští stavové totiž doufali v zásah Anglie ve svůj prospěch. Dlouho se ale Fridrich V. na českém trůně neudržel a po prohře stavovské armády na Bílé hoře z Čech uprchl. Nástupnictví Ferdinanda II. na český trůn bylo dojednáno už za Matyášova života a korunován českým králem byl už v roce 1617. Po Matyášově smrti byl zvolen císařem. V květnu 1619 došlo k přistoupení Moravy k protihabsburské frontě, což bylo úspěšným vyvrcholením dlouhého úsilí českých stavů. Na jaře se k této frontě plně připojilo Slezsko a obojí Lužice. Dále mezi spojence českých stavů patřil Mořic Oranžský, Gábor Bethlen, Karel Emanuel I. Savojský a Kristián z Anhaltu. Naopak mezi císařovy spojence patřil Maxmilián I. Bavorský, Filip III. Španělský (místodržitel Španělského Nizozemí), Zikmund III. Vasa, arcivévoda Albrecht (nejmladší bratr Rudolfa II. a Matyáše) a papež Pavel V.³⁶

Počátkem roku 1620 oznámil purkmistr města Kouřimi Václav Prčka na zasedání městské rady, že českou komorou bylo rozkázáno, aby byl proveden mustrunk zemské hotovosti a aby z každého kraje přihlížela jedna osoba z vyššího stavu na to, aby v každém městě bylo dost proviantu. Dále komora poručila, aby byly vydány všechny zadrželé restanty (tj. dlužné daně). Proto byli ustanoveni měšťané Jan Kníže a Jan Benedikti, aby z register z let 1614-1617 vypsali veškeré dluhy. Již druhého dne začali Václav Bukač, Mikuláš Holub a Martin Dub restanty vybírat. Téhož dne byly vytaženy všechny zbraně ze zbrojnice, která byla v městské radnici. Přísné vymáhání dluhů se mnoha lidem nelíbilo, protože dříve se různé daně, z nichž

³⁴ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 108.

³⁵ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, Manuál radní 1619-1625, inv. č. 81, kniha č. 76, str.18, zápis ze 4.11.1619. (dále jen Manuál radní).

³⁶ UHLÍŘ, Dušan. *Černý den*. str. 76-82.

hlavní byla daň domovní, vybíraly shovívavěji, proto je i několik obyvatel zůstávalo dlužit až šest let.³⁷ Dlužníci byli 6. března 1620 povoláni na radnici a bylo jim vyhrožováno vězením, pokud dluh nesplatí. V místním vězení zůstal Jan Adalbertin, který dlužníky nabádal k neplacení.³⁸ Zhruba po 2 měsících se na radnici řešilo napomenutí Anny Šálkové, která přišla na bohoslužbu s dítětem, které začalo při obřadu plakat. Udělená výstraha platila zároveň i pro všechny ostatní matky ve městě.³⁹ Roku 1620 se stal děkanem Kašpar Artophaaei Pardubský, který sem byl dosazen ze Slaného.⁴⁰

Občasné vojenské šarvátky v Horních Rakousích neměnily do poloviny roku 1620 celkem nic na pozicích obou stran. V srpnu však nastoupil na scénu Maxmilián Bavorský. Ten likvidoval špatně vedený odpor hornorakouských stavovských oddílů a zahájil pochod do Jižních Čech. V české stavovské armádě v důsledku špatného zásobování poklesla morálka i bojovnost.⁴¹

Peněz na válečné potřeby se stále nedostávalo. Proto byla od direktorů vypsána nucená půjčka. Neví se, kolik peněz měla Kouřim odvést, ale je známo, že někteří obyvatelé se nucenou částku zdráhali zaplatit. Proto byli 10. srpna 1620 předvoláni na radnici, kde museli vysvětlit, proč peníze dát nemůžou. Na zlé časy a nedostatek peněz se vymlouvali Šebestián Mastihub, Martin Dub, Jan Selik, Jakub Millar, Adam Smutný a Martin Vorlíček.⁴² I cena obilí stále stoupala, proto pekaři zmenšovali bochníky chleba a byli za to na radnici napomínáni. To ale nepomáhalo, a proto jim bylo vyhrožováno vysokou pokutou, která měla sloužit k opravě městských hradeb.⁴³

Dne 1. srpna 1620 byl čten v Kouřimi patent vyzývající k doplnění vojáků v ležení.⁴⁴

Dne 25. srpna poručil král Fridrich Falcký hejtmanům Kouřimského kraje, aby u stavů a obyvatel kraje zařídili, aby svou jízdu (mimo nynější veřejnou hotovost) odvedli ke kornetám a aby ihned zaplatili ti, kteří dosud nevyplatili svému rejtarstvu povinný žold.⁴⁵

³⁷ Manuál radní, s. 31, zápis z 24.2.1620.

³⁸ Manuál radní, s. 32, zápis z 6.3.1620.

³⁹ Manuál radní, s. 37, zápis z 20.5.1620, dále WINTER, Zikmund. Život církevní v Čechách I., Praha 1895.

⁴⁰ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanického úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.2.

⁴¹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 115.

⁴² Manuál radní, s. 43, zápis ze 14.8.1620.

⁴³ Manuál radní, s. 48, zápis ze 16.10.1620

⁴⁴ KREMLA, Jan. Kouřim před bitvou a po bitvě na Bílé hoře. In *Naše Hlasy*. roč. XXIV. Český Brod, 1904. (nestránkováno, dále jen *Naše Hlasy*)

⁴⁵ Dopis krále Fridricha hejtmanům Kouřimského kraje Bernardovi z Hodějova a Jindřichovi Hlaváčovi z Rojenic ze dne 25.8.1620, str. 76. In LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám Třicetileté války*. díl III. Praha: Naše vojsko, 1951. 872 s. (dále jen *Prameny III.*).

Dne 5. září přišlo kouřimským krajským hejtmanům Bernardovi z Hodějova a Jindřichovi Hlaváčovi z Rojenic psaní, ve kterém král osvobodil obyvatele kraje od povinnosti doplnit stav staré kornety, ovšem s podmínkou, že vyhoví posledním patentům a vypraví se do Prahy s plným počtem jízdy i pěchoty. Dva dny nato psali kouřimští konšelé a purkmistr královskému radovi a sekretáři Janovi Oršinovskému z Fürstenfeldu, že se krajem k hotovosti postavená jízda i pěchota do Kouřimi vrátila a společně s jízdou, zmustrovanou ještě předtím, tu již druhý týden ložíruje a městu tím působí veliké obtíže. Zmustrování pěšáci, kteří pobírají žold tu jen zahálají a opíjí se, takže zde panuje obava, aby nedošlo ke rvačkám a požárům. Důstojníci poroučejí, aby jim byly strojeny bankety, avšak výlohy s tím spojené uvalují na obec. Mustrkomisařům bylo králem dne 29.8. 1620 poručeno, aby zmustrovali krajský lid a odvedli ho nejbližší cestou k Bechyni. Pisatelé v dopise prosí o to, aby se tak stalo co nejdříve a aby důstojníci vše, co snědli a vypili, sami zaplatili. Odpovědí pisatelům bylo, že mají zmustrovanou pěchotu poslat k Táboru a jízdu neprodleně zmustrvat a poslat tamtéž, kde už ji bude spravovat hrabě z Thurnu.⁴⁶ Dne 2. října 1620 napsal král Fridrich českým místodržícím, že hodlá co nejdříve odjet v průvodu své tělesné gardy a čtyř kompanií rejtarstva z Chrudimského, Čáslavského a Kouřimského kraje do ležení mezi Miroticemi a Chrasticemi, aby pomstil tyranské počínání nepřítelů v Písku, Vodňanech, Prachaticích a Sušici a překazil mu pochod na Prahu.⁴⁷

Válečná vřava doléhala do Kouřimi zatím jen málo. Ještě dva dny před bělohorskou bitvou se městská rada usnesla, že listiny o městských právech a svobodách nebudou zaslány k uschování na Staré Město Pražské. Více než o privilegia se ale Kouřimští starali o obecní vinný šenk, který mělo město ve vlastní správě. V ten samý den, kdy bylo rozhodnuto o uložení městských listin, bylo také usneseno, že kvůli brzkému příchodu vojska, které by vypilo víno bez placení, bude lepší šenk pronajmout některému z měšťanů.⁴⁸

Už koncem října 1620 prchali někteří protestantští obyvatelé severozápadních Čech přes hranice do Saska. Důvodem byl strach z císařských vojsk, která na mnohých místech prováděla rekatolizaci a vyháněla evangelické faráře. Tam, kde měli katolíci silnější pozice, bylo hned v roce 1620 započato s rekatolizací, aniž by bylo postiženým měšťanům přiznáno právo na emigraci.⁴⁹

⁴⁶ Dopis nejvyšších zemských úředníků hejtmanům Kouřimského kraje ze dne 5.9.1620, s. 81. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁴⁷ Dopis Krále Fridricha českým místodržícím ze dne 2.10.1620, s. 93. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁴⁸ Manuál radní, s.49, zápis z 6.11.1620.

⁴⁹ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Stručně o pobělohorských exulantech*. Praha: Kalich, 2005. ISBN 80-7017-022-0. str. 13. (dále jen O exulantech).

Dvouhodinová bitva na Bílé hoře dne 8. listopadu 1620 neměla vojensky takový význam, jaký z ní vzešel následkem politické neschopnosti a nerozhodnosti krále a vlády a zbabělosti Fridricha samého. Jeho útěk vyvolal řetězovou reakci násilí vítězných císařských žoldnéřů, zmatek a zoufalství mezi poraženými a obyvatelstvem.⁵⁰

**Shrnutí pohybu vojsk na území Kouřimi a počty zasedání městské rady
v letech 1618, 1619, 1620 (do října)⁵¹**

Rok	Měsíc	Vojsko v Kouřimi	Peníze vydané na vojsko	Počet zasedání městské rady
1618	IX.	Kouřimským krajem postavená jízda i pěchota	*	*
1619	I.			*
	II.			*
	III.			5
	IV.			2
	V.			3
	VI.			5
	VII.			3
	VIII.			4
	IX.			5
	X.			4
	XI.			6
	XII.			4
1620	I.			4
	II.			5
	III.			4
	IV.			1
	V.			6
	VI.			5
	VII.			4
	VIII.			8
	IX.			1
	X.			6

⁵⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 115.

⁵¹ Tabulka byla sestavena na základě informací z knihy Dějiny Kolína nad Labem, str. 11-28 od Josefa Vávry a z Manuálu radního.

5. Kouřimsko po bitvě na Bílé hoře do roku 1623

Zpráva o porážce českých stavů na Bílé hoře přišla do Kouřimi brzy, protože záhy psali páni konšelé do Kolína, že císařské vojsko táhne od Prahy na Moravu a že nejspíše 13. listopadu 1620 dorazí do Kouřimi.⁵² Po bělohorské bitvě byla generálům císařské armády otevřena cesta k bezohlednému kořistění na statcích i městských domech. Dne 9. listopadu vzala uherská jízda, vracející se z Bílé hory a projíždějící Kouřimí, měšťanům 16 koní. Téhož dne byla svolána rada a bylo nakázáno šafáři se dvěma či třemi pacholky, jet za jízdou a koně přivést zpět. To se mu samozřejmě nepodařilo.⁵³ Proslýchalo se, že konšelé z Českého Brodu již poslali dne 10. listopadu do Prahy psaní, ve kterém slíbili pokoru a oddanost císaři.⁵⁴ Než bylo vysláno také kouřimské poselství, dorazilo do Kouřimi 21. listopadu 1620 císařské vojsko generála Buquoye se psaním od komisaře Karla z Lichtenštejna, ve kterém svolává obyvatele na radnici, kde musí přísahat oddanost císaři Ferdinandu II.⁵⁵

Dne 1. prosince bylo opět svoláno celé město a byl čten rozkaz, aby každý obyvatel odevzdal veškeré zbraně.⁵⁶ Zbraní bylo dost, neboť každé město muselo mít v radniční zbrojnici dostatečné množství zbraní pro své vojsko. Všichni obyvatelé měli právo nosit zbraň, a tak každý vlastnil alespoň kord. Když se někteří obyvatelé dozvěděli, že se zbraně budou odvádět, prodali je kouřimskému mečíři Janu Aupicovi, kterému tím nakonec způsobili problémy.⁵⁷ Přestože se skládání zbraní dělo za přítomnosti vojska knížete Conte z Bucvi, neprobíhalo zcela klidně. Jan Selik s Matějem Nymburským při tom nadávali, a proto jim městská rada dne 2. dubna 1621 nařídila, aby se oba z města vystěhovali. Dne 22. října byly vyslyšeny jejich prosby a mohli v Kouřimi zůstat. Oba byli ale uvrženi do vězení do té doby, dokud nezaplatí každý pokutu 5 kop grošů.⁵⁸ Vojsko knížete Conte z Bucvi se v Kouřimi zdrželo do 7. prosince 1620 a za tu dobu bylo odvedeno na jeho výživu 1166 zlatých a 40 krejcarů.⁵⁹

Ze strachu před vojáky se obyvatelé i s dobyt看em schovali za městské hradby. Když se vraceli domů, nebyli tam puštěni, dokud každý nezaplatil z kusu koňského kopu míšeňských

⁵² VÁVRA, Josef. *Dějiny Kolína*. str. 31.

⁵³ Manuál radní, s. 50, zápis z 10.11.1620

⁵⁴ Manuál radní, s. 50, zápis z 10.11.1620

⁵⁵ Manuál radní, s. 50, zápis z 24.11.1620

⁵⁶ Manuál radní, s. 50, zápis z 1.12.1620

⁵⁷ KREMLA, Jan. *Naše Hlasy*.

⁵⁸ tamtéž.

⁵⁹ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627

grošů a z kusu hovězího 30 míšeňských grošů.⁶⁰ Sotva si obyvatelé města po odchodu vojáků oddechli, byli 11. prosince 1620 povoláni na radnici pekaři a mlynáři a byl jim přečten rozkaz Pavla Michny, předsedy české komory, aby napekli co nejvíce chleba, který se využije k výživě přichozích vojsk.⁶¹ Brzy na to přitáhlo do města 9 kompanií vojska bavorského knížete, které zde zůstaly 3 týdny. Vojáků bylo víc než Kouřimští očekávali. Připravené zásoby nestačily, tak vojsko ve městě drancovalo. Za dobu jejich pobytu na ně složila Kouřim 31 990 rýnských zlatých, 4 krejcary a 3 denáry.⁶² Dne 20. ledna 1621 žádal Jan Selik o navrácení všeho, co mu vojáci vzali. Na jeho žádost ale nebyl brán zřetel, neboť i ostatním obyvatelům vznikly škody.⁶³

Mezi válečnými výdaji, které od roku 1620 trvale zatěžovaly hospodářství všech vrstev obyvatelstva, tvořily podstatnou část berně. Hospodářství četných městských usedlostí bylo však tak podlomeno, že zůstávaly veliké nedoplatky, které nemohly vymoci ani vojenské exekuce, a městská správa byla nucena uhradit dlužné částky z městských důchodů nebo – a to častěji – půjčkami, zatěžujícími obecní majetek a příjmy. Mezi obecními dluhy, které od roku 1621 narůstaly do neuvěřitelných rozměrů, činily tyto berní platy a jiné vojenské výdaje nejpodstatnější část. Likvidace těchto dluhů trvala až do druhé poloviny 17. století a zatěžovala hospodaření několika generací ještě dlouho po skončení války.⁶⁴

Teprve o Velikonocích, které připadly roku 1621 na začátek dubna, bylo z Kouřimi vysláno poselství do Prahy k audienci u Ferdinanda II., kde bylo vlídně přijato. Páni konšelé se omluvili, že se kvůli válce skrývali v lesích, a proto nemohli poselství vypravit včas. Při audienci prosili o potvrzení městských privilegií.

„ Dána jim odpověď přívětivá a slíbeno, že táž privilegia za obcí naší zanechána budou. Proti tomu vyslaní páni oznámili, že tomu všemu místo dávají a pod mocnou ruku boží a ochranu svatou to poroučejí a z takové povolnosti velice přátelsky služebně děkují. “

Těmito slovy podávají vyslaní měšťané radě zprávu o dobrém pořízení v Praze ve čtvrtek po Velikonocích.⁶⁵ V dubnu 1621 se kouřimští páni vypravili do Kutné Hory k nejvyššímu mincmistrovi panu Vilému z Vřesovic, který byl jmenován komisařem nad městy Kutnou Horou, Kolínem, Čáslaví, Kouřimí a Českým Brodem za účelem provádění katolické

⁶⁰ Manuál radní, s. 50, zápis ze 4.12.1620

⁶¹ Manuál radní, s. 51, zápis z 11.12.1620

⁶² Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627

⁶³ Manuál radní, s. 52, zápis z 20.1.1621.

⁶⁴ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 147.

⁶⁵ Manuál radní, s. 62, zápis z 10.4.1621.

reformace v těchto krajích. Po návratu dne 6. dubna přednesli městské radě jeho rozkaz: „Protestantský děkan Kašpar Artopoeus Pardubský má být z fary odvolán a na jeho místo má nastoupit nový kněz, Matěj Novacius Rosenberský.“⁶⁶ Kouřimští se snažili dopisem z 13. března 1621 přesvědčit Lichtenštejna, aby Kašpara Pardubského neodvolával, ale neúspěšně.⁶⁷

Dne 25. dubna 1621 napsal místodržitel Lichtenštejn Kouřimským, aby hned přistavili k dopravě dělostřelecké munice jeden potah po čtyřech silných koních, s vozy a pacholky a aby vyplatili částku, potřebnou k vydržování pacholků i koní na jeden měsíc. Koně měli sami dopravit do deseti dnů do Prahy⁶⁸. Na to mu konšelé a purkmistr města Kouřimi odpověděli, že koně k dopravě dělostřelectva dodat nemohou, neboť koně, které obyvatelé i město chovali, byli z velké části pobráni a odvezeni vojáky, a že zbytek koní je dovážením obroku i nemocných vojáků tak zmožen, že není k potřebě.⁶⁹ Dne 6. června byl na radnici čten patent knížete Lichtenštejna, kde stálo, aby Kouřimští do 4 týdnů odvedli na Pražský hrad 400 rýnských zlatých a dále byla nařízena nová kontribuce: každý pán, rytíř, duchovní, hejtmané na panství Jeho Milosti a města mají dát z každého poddaného 2 krejcarů, z každého mlýna má být odevzdáno 6 krejcarů, každý poddaný musí za sebe odevzdat 3 denáry, královská a svobodná města měla zaplatit týdně z každého šosovního domu⁷⁰ i z domů na předměstí 4 krejcarů a to též mají odvádět i řemeslníci, dělníci a rychtáři.⁷¹

Dne 21. června 1621 se konala v Praze na Staroměstském náměstí poprava 27 českých pánů, kteří byli zatýkáni už od února tohoto roku. Jednalo se o pány, kteří měli co dočinění s odbojem proti císaři. Byli to 3 muži z panského stavu, 7 rytířů a 17 měšťanů. Hlavy dvanácti popravených byly pro výstrahu v koších vystaveny na Staroměstské Mostecké věži.

V červnu 1621 projely Kouřimí k pražské exekuci dvě setniny jízdy knížete Saského, kterým bylo za dva dny a dvě noci dáno od obyvatel města 500 zlatých. V srpnu přitáhl do města pěší pluk Erdmana z Achona a ležel v Kouřimi sedm týdnů. Město na něj vydalo hotově 3 678 zlatých, 9 krejcarů.⁷² Při těchto břemenech se kontribuce sháněla velmi těžko. Do města byli posláni zemským berním úřadem dva písaři – Jan a Mikuláš Kochovi k vybírání peněz. Ani

⁶⁶ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.3.

⁶⁷ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, věci duchovní.

⁶⁸ Dopis Lichtenštejna Kouřimským ze dne 25.4.1621, s. 146. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

⁶⁹ Dopis Purkmistra a konšelů města Kouřim Lichtenštejnovi ze dne 28.4.1621, s. 147. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

⁷⁰ dům patřící pod městskou pravomoc

⁷¹ Manuál radní, s. 64, zápis ze 6.6.1621.

⁷² Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

těm se to ale nedařilo. Z tohoto důvodu přišli 29.října 1621 písaři do rady a stěžovali si, že jsou ve městě už 14 dní a za tu dobu se jim ještě nesešly žádné sbírky. Žádali, aby jim bylo dáno alespoň 200 kop grošů.⁷³

V těchto časech přepadali zbojníci a lupiči ve velké míře kupce i rolníky. Proto Lichtenštejn nařídil, aby se každé město, ležící při silnici, ozbrojilo a mělo na své náklady 30 rejtarů a 20 mušketýrů, kteří by proti zbojníkům zakročili. Provedení rozkazu by ale bylo pro zchudlá města velkým břemenem, tak se 13. srpna 1621 dohodla města Kutná Hora, Čáslav, Kolín, Kouřim, Český Brod a Nymburk, že 20 rejtarů a 30 mušketýrů ozbrojí na společné náklady. Po dvou měsících byl kraj od zbojníků vyčištěn a vojsko propuštěno.⁷⁴

Na jaře 1621 vypršelo dvanáctileté španělsko-nizozemské příměří. V té době nebyl ani v Čechách odboj proti Habsburkům u konce. Marradas stále ještě dobýval Tábor, Mansfeld sice vyklidil západní Čechy, ale stáhl se do sousední Horní Falce. V Čechách vedle Tábora odolávaly císařským vojskům ještě Třeboň, Zvíkov a také Kladsko. Tábor, hájený Nizozemci a zemskou hotovostí, se vzdal až 18. listopadu 1621, Třeboň, bráněná zemskou hotovostí a Skoty, se udržela až do 23. února 1622, Zvíkov se držel do května a Kladsko kapitulovalo 28. října 1622. V Čechách tedy trvala likvidace českého odporu téměř dva roky po bitvě na Bílé hoře.⁷⁵ Vojska, která projížděla nebo pobývala v těchto měsících v Kouřimi tedy měla většinou namířeno do výše zmíněných oblastí.

Dne 24. září 1621 napsal Lichtenštejn generálovi Marradasovi, že kontribuce budou ukládány i v Kouřimském kraji tak, že každý pán a rytíř bude platit za každého svého poddaného 24 krejcarů měsíčně z vlastního měšce a každý poddaný tolik, kolik bude vyhlášeno zvláštními patenty. Budou-li kontribuce řádně odváděny a rozdělovány, bude jim dán přislíbený měsíční příspěvek 10 000 zlatých a s důchody ze statků, které císaři v tamních končinách připadaly, i prostředky postačující k hojnému zásobování vojska. Dne 9. října nakázal Lichtenštejn Kouřimským, že se k vydržování Marradasovy armády, která má podle rozkazu ze dne 12. října přijít do Tábora, mají vybírat kontribuce i v Kouřimi.⁷⁶ Dne 14. listopadu 1621 přenocovaly v Kouřimi opět dva praporece pěchoty hejtmana Resche a jim bylo dáno 200 zlatých. Po nich přitáhl praporec pěchoty knížete Lichtenštejna, který zde pobyl 2 dny a 2 noci, z čehož vzešel městu výdaj rovněž 200 zlatých.⁷⁷

⁷³ Manuál radní, s. 79, zápis z 29.10.1621.

⁷⁴ VÁVRA, Josef. *Dějiny Kolína*. str. 43.

⁷⁵ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 160,161.

⁷⁶ Dopis Lichtenštejna Marradasovi ze dne 24.9.1621, s. 193. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

⁷⁷ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

Dne 13. prosince 1621 byl vydán první protireformační dekret, týkající se nejprve královských měst (tedy i Kouřimi). Tento patent vydal na císařův příkaz kníže Lichtenštejn. Tímto patentem byli ze všech královských měst vypovězeni nekatoličtí kněží (mimo luteránských), kteří měli do 8 dnů opustit české království.⁷⁸

Dne 31. prosince 1621 přišel praporec pěchoty pana Kundagera z Heršteina a jemu bylo dáno na výživu 100 zlatých. Také po okolí města se stále potulovalo vojsko. Šlo o jízdu Pavla Montpruna. Ta se v Kouřimi zdržovala na počátku roku 1622 a město na ni vydalo 389 zlatých a 16 krejcarů.⁷⁹ Kvůli tomuto vojsku utíkalo hodně sedláků z předměstí do města i s dobytkem a zásobami. Dne 11. února 1622 se městská rada usnesla, že sedlák, který do města uteče před vojáky, musí zaplatit z každého koně 15 grošů 3 denáry, z krávy 10 grošů 2 denáry, z ročního osetí 5 grošů 1 denár a z korce obilí po 1 groši 2 denárech. Mnozí slibovali, že dobrovolně dají cokoli, jen aby byli do města přijati.⁸⁰

Tyto vojenské útrapy nesli všichni obyvatelé Kouřimi velmi těžce. Proto byli opět vysláni poslové do Prahy, aby vylíčili stav ve městě a žádali, aby napříště vojska Kouřim mýjela. Poselstvo se vrátilo 25. února 1622 se vzkazem, že předseda české komory pan Pavel Michna slíbil, že nad městem bude držet ochrannou ruku a vojska se budou napříště městu vyhýbat. Pokud by ale byl pobyt vojsk nezbytný, přislíbil, že vojska nezůstanou dlouho a neudělají žádné škody.⁸¹ Po celý březen 1622 do Kouřimi žádné vojsko nepřijelo, ale již začátkem dubna přitáhla kompanie jízdy pana Alexandra Haugvice, která zde pobyla 19 týdnů (tzn. do srpna). Za tu dobu na ni město vydalo 58 692 zlatých.⁸²

Dne 1. března 1622 poslal císařský vojevůdce Albrecht z Valdštejna nejvyššímu lajtnantovi Alexandru Haugvicovi psaní, ve kterém stálo, aby zreformoval 5 svých bývalých kompanií a zredukoval je na 1 praporec. Jestliže se tak dosud nestalo, nechť to co nejrychleji provede. Ke kompanii měl zařadit jen ty nejzpůsobilejší vojáky a nejlepší důstojníky. Po vykonané redukci má odtáhnout s kompanií do Kouřimi, kde bude kvartýrován a v nejbližších měsících bude poslán k pevnostem, které ještě stále odolávaly útokům císařských vojsk. Pisatel slíbil, že Kouřim i krajští komisaři budou o kvartýrech informováni. Krajský hejtman Jan z Talmberka byl skutečně vyrozuměn dopisem od Lichtenštejna z března 1622.⁸³ Vojáky

⁷⁸ MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace šlechty v Čechách*. Praha: Havran 2005. ISBN 80-86515-54-0. str. 42. (dále jen 31.7.1627 Rekatolizace).

⁷⁹ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

⁸⁰ Manuál radní, s. 87, zápis z 11.2.1622.

⁸¹ Manuál radní, s. 90, zápis z 25.2.1622.

⁸² Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627

měl Haugvic držet v náležité kázni. Pokud dojde ke škodám a nepřístojnostem, budou za to zodpovědní důstojníci.⁸⁴ Haugvic reagoval až na třetí Lichtenštejnovu výzvu. Dne 21. dubna 1622 napsal Valdštejn Haugvicovi ještě jeden dopis. V něm psal, že purkmistr a rada města Kouřimi si stěžují, že jezdci jeho kompanie, která u nich ložiruje, nechtějí přijímat tříkřejcarové groše, ač je jejich oběh příslušným ediktem dovolen. Adresát jim měl přijímání mincí nařídít.⁸⁵ Ferdinand II. totiž pronajal roku 1621 mincovní právo společnosti, v jejímž čele stál sám místodržící Karel z Lichtenštejna. Tato společnost ale razila tzv. „lehkou minci“, což byly peníze tak špatné, že v letech 1621-1623 přišlo obyvatelstvo i státní pokladna na mizinu.

Kouřimští se usnesli, že si půjčí peníze v Praze.⁸⁶ Mezitím ve městě rostla nespokojenost. Městské radě bylo vytýkáno, že se nestará o to, aby vojáci co nejdříve odešli. Proto se měšťané sešli v pátek po sv. Jakubu (29.7.1622) na radnici.

„ Bylo jim oznámeno, že aby neměli ouřadu v podezření a domnění, že nedbanlivě o to se starají, abychom vojáků zbaveni býti mohli, poněvadž J.M.p. lejttenant nejvyšší sám svévolně zanedbává přijetí a mnozí v sousedův k tomu příčinu dávají skrze neodvozování kontribucí, že je k své větší záhubě stravovati musí. Při tom někteří z sousedův na ouřadě domlouvali, že nespravedlivě forýrovali jako: p. Jan Snopecius, Petr Kohout, Jiřík Nechuta a Matouš Táta. „⁸⁷

Dne 26. července poslal Lichtenštejn dopis generálovi Wolfstirnovi a v něm stálo, aby se co nejdříve vydal do Kouřimi, kde měl zmustrovat tam ležící Valdštejnovu, nedávno zreformovanou, jízdní kompanii, dále měl sestavit mustrovní rejstříky a představit mužstvu Alexandra Haugvice z Biskupic jako nejvyššího lajtnanta. Peníze na výplatu žoldu za první měsíc měl poskytnout Haugvic zálohou.⁸⁸ Dne 21. srpna napsal místodržící panu Gluchovskému, že ho ustanovuje komisařem pěti jízdních kompanií nejvyššího lajtnanta Haugvice, které leží v Českém Brodě a Kouřimi a postoupí s nimi do Kladska.⁸⁹ V Kladsku byla stavovská pevnost, která padla jako poslední dne 28.10.1622.⁹⁰

⁸³ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, záležitosti vojenské, 76. karton, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627

⁸⁴ Dopis Albrechta z Valdštejna nejvyššímu lajtnantovi Alexandrovi Haugvicovi ze dne 1.3.1622, s. 238. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁸⁵ Dopis Albrechta z Valdštejna nejvyššímu lajtnantovi Haugvicovi ze dne 21.4.1622, s. 283. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁸⁶ Manuál radní, s. 96, zápis ze 14.6.1622.

⁸⁷ Mnuál radní, s. 97, zápis z 29.7.1622.

⁸⁸ Dopis Lichtenštejna Wolfstirnovi ze dne 26.7.1622, s. 338. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁸⁹ Dopis místodržících Gluchovskému ze dne 21.8.1622, s. 351. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

⁹⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka.* str. 160,161.

Mnozí měšťané, kteří nemohli pobyt vojska vydržet, opustili své domovy a utekli z města, se nyní chtěli vrátit zpět domů. Tuto otázku znovu projednávala ve čtvrtek po Narození Panny Marie (15.9.1622) městská rada.

„Stalo se usnešení p. purkmistra, pánův staršími obce v příčině sousedův a jiných osob v času lidu vojenského v obci 19 týhodnů zůstávajícího z města toho svévolně ušlých. Poněvadž jsou se zapomněli nad svou povinností měšťanskou, majíce míti s jinými spolusousedy a měšťany společnou outrpnost a v těžkostech snášelnivost, pryč od svých příbytků ucházeli a teď se zase navrátili, protož aby zase tam odešli, kde jsouce prve utekli, však při tom povinnosti měšťanské že se zbavují, živnost měšťská se jim stavuje a co zadržali odvedených kontribucí, aby to vše od sebe odvedli.“⁹¹

Tři obyvatelé podali radě pokornou žádost o odpuštění. Byl to tkadlec Pavel Smutný, Martin Heřman a Tobiáš Chřenek. Jejich žádost byla radě přečtena dne 27. září.

„Z uvážení pánův odpověď jim dána: Poněvadž se tomu srozumívá, že jsou od jiných jim v té poklesce a provinění podobných nastrojení a nic tomu neříkají a se neohlašují, protož nyní žádosti jejich místa dáti se nemůže potud, pokudž jiní podobným způsobem svých žádostí nepřednesou, tak aby všem podle uvážení bedlivého s pány staršími z obce odpověď slušná a náležitá jim dána byla.“⁹²

Zamítnutí žádosti ale Tobiáše Chřenka neodradilo a dne 7.10.1622 předložil radě druhou žádost, kde se odvolával na to, že odešel z domu jen na 2-3 dny. I tato žádost byla znovu odložena.⁹³ V této těžké době byla vzájemná solidarita mezi kouřimskými měšťany minimální. Tomu nasvědčují i postihy radních vůči svým nešťastným a zchudlým sousedům. Brzy na to, dne 12. října, byla koláři Jiříkovi, který také utekl před vojáky, opět povoleno provozování živnosti (s napomenutím, aby se to už nikdy neopakovalo). Postupně bylo vyhověno všem žádostem a prosbám. Jak veliké škody Haugvicovo vojsko způsobilo, lze vyčíst i ze žádosti paní Doroty Hrdinové, která si stěžuje, že na vojáky vynaložila přes 200 kop grošů a žádá, aby mohla dlužné daně splácet ve snesitelných lhůtách. Její žádosti bylo rovněž při zasedání rady dne 12. října 1622 vyhověno.⁹⁴

Ještě neutichly nářky nad škodami, které Haugvicovo vojsko způsobilo, a už 18. října 1622 byl Kouřimským oznámen příchod 3 kompanií jezdeckva hraběte dona Martina Huerty.⁹⁵ Na toto vojsko město vynaložilo za dva měsíce 3060 zlatých.⁹⁶ Peníze pro vojáky se sháněly velice těžko. Obec sama peníze na udržování vojska neměla, tak 13. listopadu městská rada

⁹¹ Manuál radní, s.101, zápis z 15.9.1622.

⁹² Manuál radní, s. 102, zápis z 27.9.1622.

⁹³ Manuál radní, s. 104, zápis ze 7.10.1622.

⁹⁴ Manuál radní, s. 105, zápis z 12.10.1622.

⁹⁵ Manuál radní, s.106, zápis z 21.10.1622.

⁹⁶ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

zasedla, aby stanovila dlužné daně, které se budou od měšťanů vybírat. Bylo nakázáno, aby se v pevných termínech (dvakrát do roka) vybírala domovní daň. Přesná data uvedena nebyla.⁹⁷ Jak nedoplatky vzrůstaly, můžeme vyčíst ze zápisu ze dne 25.listopadu 1622, kdy byl na radnici pozván Jan Štefan, aby doplatil městu daně. Měšťan vypověděl, že kdyby měl zaplatit dlužné daně, musel by prodat svůj dům a ještě by to na nedoplatky nestačilo.⁹⁸ Dne 31. října z města 2 Haugvicovy kompanie odtáhly, ale třetí zde zůstala ještě dalších 45 dní.⁹⁹ Její odchod zapříčinilo psaní, které poslal kníže Lichtenštejn Marradasovi. V něm stálo, že poručil donu Huertovi, aby dal dvě adresátovy kompanie, ležící dosud v Českém Brodě a Kouřimi, zavést do vykázaných kvartýrů v Plzeňském kraji. Dále si pisatel stěžuje, že dosud nebyl tento jeho rozkaz splněn a žádal Marradase o okamžitou nápravu a splnění jeho rozkazu.¹⁰⁰ Od listopadu 1621 do 7. září 1622 zaplatila Kouřim za pobyt vojáků 81 790 zlatých 4 groše a 2 denáry.¹⁰¹

Na císařský rozkaz vydal Lichtenštejn koncem listopadu patent, v němž již poněkolkáté nařizoval nekatolickým kněžím, aby v nejbližších dnech neprodleně odešli ze země.¹⁰² Následkem vydaných rozkazů brzy nebyl již ani na venkově v okolí Kouřimi žádný nekatolický kněz, který by sloužil lidu jako dřív. Vesnický lid, kterému nikdo nevysvětlil co se děje, se začal bouřit a mstil se na měšťanech, kteří přestoupili na katolickou víru. Mnozí z nejzámožnějších kouřimských měšťanů prodali všechn svůj majetek a odešli ze země, ale našli se i měšťané a podruzi, kteří konvertovali ke katolické víře.¹⁰³ Počátkem prosince roku 1622 nakázal Kouřimským pan Vilém z Vřesovic, aby za kněze přijali Daniela Ludvíka Rudra. Měli ho uvést do kostela, předat klíče od fary a od kostela a vydávat mu plat.¹⁰⁴ Daniel Ludvík Rudr byl po mnoha letech opět prvním katolickým děkanem, ale v Kouřimi dlouho nevydržel, protože byl vyhnán a na jeho místo byl dosazen Šimon Eustach Kapihorský.¹⁰⁵

⁹⁷ Manuál radní, s. 106, zápis ze 13.11.1622.

⁹⁸ Manuál radní, s. 108, zápis z 25.11.1622.

⁹⁹ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

¹⁰⁰ Dopis Lichtenštejna Marradasovi ze dne 14.12.1622, s. 381. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

¹⁰¹ Soupis vojenských vydání z listopadu 1621, s. 358. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

¹⁰² BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str. 29.

¹⁰³ ZAP, Karel Vladislav. Kouřim. In *Památky archeologické a místopisné*. ročník I. Praha, 1855. str. 154.

¹⁰⁴ Manuál radní, s. 108, zápis ze 7.12.1622.

¹⁰⁵ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury, č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.3.

Těžká rána očekávala město Kouřim v roce 1623. Ještě začátkem roku 1622 vydal císař Ferdinand II. tzv. Generální pardon, kterým uděloval účastníkům stavovského povstání milost, pokud přiznají svoji účast na tomto povstání. Zaručoval účastníkům osobní svobody, ale nechránil jejich majetek, proto následovala vlna konfiskací majetku „povstalců“. O veškerý obecní majetek přišla také většina královských měst včetně Kouřimi. Dá se předpokládat, že Kouřimští přecházeli ke katolictví celkem bez problémů (usuzují to z toho, že v Manuálu radním nebyly žádné zápisy o měšťanech, kteří by se přestupu ke katolickému náboženství bránili. Otázkou ovšem zůstává, zda ho skutečně přijali za své.). Ale ani to nezabránilo vykonání konfiskací. Počátkem roku 1623 přijel do Kouřimi pan Petr Štyrnský, hejtman poděbradského panství, s plnou mocí k převzetí veškeré správy nad městem. Kouřimským byly odňaty všechny statky zádušní i obecní. Mezi statky zádušní patřily: statek v Nesměni, statek v Chotýši, dvůr Zárybnický s ovčínem a dvěma loukami (jedna pod vsí Myškovice a druhá pod Lhotou), les u Hryzel a u Nesměně, ze kterých dostávali dříví kněží, žáci a chudí nemocní, vrch Lipská s lesy a porostem, rybník Veliký, ležící pod městem a rybník Strašík, který byl nad městem, dva mlýny – Veliký a Bílkovský. Dále byla zabráná ves Ždánice s lesy a třemi rybníčky (voda z jednoho byla trubkami vedena až do Kouřimi), z nichž se Sedleckému klášteru odvádělo 6 kop. Mezi statky obecní patřily dvory při městě – Běšínovský, Svatošovský, Diblíkovský, Rubínovský, Třeboulský, Broučkovský a dále mlýn pod hrází Velkého rybníka.¹⁰⁶

Ztrátu všech dvorů a důchodů pocítovali Kouřimští velice těžce. Proto chtěli využít jarního pobytu Ferdinanda II. v Praze (přijel sem 11. dubna a zdržel se tu až do 15. května 1623) a se svolením pana hejtmána vyslat k císaři prosebníky.¹⁰⁷

Dne 10. května 1623 podali v radě města vyslaní měšťané zprávu o audienci. V Manuálu radním je zapsáno následující:

„Relací činěna v radě od pana Bartoloměje Roháče, p. Štěpána Kouřimského z Větčina, p. Floriana Lounského, Václava Votavy, písaře radního v příčině zase se navrácení z měst pražských o navrácení důchodův, že se šťastně zvedlo a audienci při J.M.Cís. měli.“¹⁰⁸

¹⁰⁶ TŮMA, Josef. *Paměti osad na Kouřimsku*. Kolín, 1915. str. 337. (dále jen Paměti).

¹⁰⁷ KREMLA, Jan. *Naše Hlasy*.

¹⁰⁸ Manuál radní, s. 116, zápis z 10.5.1623.

Kouřimští byli plni radostného očekávání, které nakonec nebylo naplněno. Dne 14. srpna 1623 byly prodány všechny statky knížeti Karlovi z Lichtenštejna, královskému místodržícímu, za odhadní sumu 63 568 kop míšeňských lehkých peněz, což bylo značně podhodnocené. Dluhy, kterými byly statky zatíženy, zůstaly městu. Tak město přišlo i o všechny statky zádušní, které podle listu císaře Ferdinanda I. z roku 1547 neměly být městu nikdy zcizeny nebo někomu prodány. Kouřimi zůstalo jen několik zádušních gruntů: 14 kop záhonů a 4 zahrádky, odkázané obyvateli kostelu sv. Štěpána, z nichž větší část byla od města daleko a ležela ladem, 15 kop záhonů rolí patřících kostelu v Třebovli, které rovněž ležely ladem, 45 kop záhonů ležících při dvoře zvaném „Špitál“, který byl zpusťošen císařským vojskem. K tomu ponechala královská komora Kouřimi cla z bran, úroky z masných krámů a výnos z várek piva, které obyvatelé vařili. Z každé várky měli 6 zlatých.¹⁰⁹

Kouřim rozhodně nebyla jediným městem, které přišlo o své drahocenné statky. Hloubku společenských a majetkových změn ukazuje stručný přehled počtu statků, které působením konfiskačních komisí z let 1621 – 1634 přešly na nové držitele (viz níže). Přihlédneme-li pak k tomu, že právě největší panství (Rožmberků, Smiřických, Trčků aj.) byla obsazena cizími majiteli, vidíme, že nejen hmotná, ale i národní situace v rozhodující společenské skupině byla zcela odlišná od poměrů před Bílou horou. Zejména rytířstvo bylo decimováno početně i hmotně, takže v polovině 17. století již nemělo politický ani hospodářský význam. V Čechách bylo celkem 921 panství, z nichž bylo 486 zkonfiskováno. Konfiskace se týkala 57% velkostatků a 43% statků středního a malého rozsahu.¹¹⁰ V Kouřimském kraji bylo 87 statků, z nichž bylo 40 zkonfiskovaných, tj. 46%.

Ačkoli byla Kouřim zbavena téměř všech dvorů, vsí, pozemků a důchodů, byla i nadále tvrdě vymáhána obilná a peněžní kontribuce. Dne 14. února 1623 vešel v platnost Lichtenštejnův kontribuční patent, podle kterého byly obilné kontribuce odváděny z Kouřimského kraje do Prahy Jakobovi Krnovskému.¹¹¹ Tyto sbírky v Kouřimi vybíral Jan Benedikti, městský rychtář, Jakub Millar a Jan Adalberti. Vybírání bylo velice těžké. Proto byli pozváni na radnici, kde nakonec museli přiznat, že se jim nepodařilo sbírku shromáždit. Městský hejtman dal proto ze svých dvorů 3 korce žita a 3 korce ovsa, 2 fůry nechal přivézt ze Ždánic a 1 z Kouřimi.¹¹²

¹⁰⁹ TŮMA, Josef. *Paměti*. str. 338.

¹¹⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 145, 146.

¹¹¹ LÍVA, Václav. *Prameny III.* str. 395.

¹¹² Manuál radní, s. 115, zápis z 29.3.1623.

Dne 22. dubna přijela do města jízdní komanie hraběte Dampierra a zůstala zde přes noc. Bylo na ni vydáno 455 zlatých 30 krejcarů.¹¹³ Téměř dva měsíce po této události napsal kníže Lichtenštejn dopis komisaři Dampierrova regimentu Arnoštovi Rabenhauptovi, kterým mu sdělil, že generállajtnant Monte Negro určil Kolín za místo srazu pěšího pluku Julia Jindřicha a několika jízdních kompanií. Proto má adresát Arnošt Rabenhaupt odvézt z Kolína 50 Dampierrových jezdců do Kouřimi a tam je má kvartýrovat.¹¹⁴ Dne 25. července rozkázal Lichtenštejn Hörlovi, aby odvedl kompanii nejvyššího lajtnanta Strozziho z Kouřimi do Chebského kraje a na tuto cestu vyplatil rentmistr Království českého Fridrich Raming z Löwenastu Hörlovi 300 zlatých.¹¹⁵

*

Fridrich Falcký se chtěl, po nezdarech, které ho potkaly v loňském roce, znovu pokusit o získání svých držav v Německu i v Království českém. Řízením operací v říši byl pověřen vévoda Kristián Halberstadský, zatímco Mansfeld měl táhnout na východ a navázat spojení se sedmihradským knížetem Bethlenem, který byl také rozhodnutý k opětovnému zahájení boje.¹¹⁶ O konkrétních přípravách k novému tažení v Sedmihradsku a v Uhrách informoval Jan Jiří Krnovský Fridricha Falckého v srpnu 1623. Podle krnovského knížete by se vypravilo Bethlenovo vojsko z Alba Julie 14. srpna směrem na Košice a poté mělo pokračovat v urychleném přesunu k moravským a rakouským hranicím. Turecké posily budou určeny k akcím ve Štýrsku a hlavní těleso protihabsburské armády v čele s emigranty vyvolá nepokoje v zemích Koruny české a spojí se s vojskem Fridricha Falckého a s vojskem západních spojenců ve Slezsku. Jan Jiří to vylíčil úplně přesně. Uvědomoval si, že zárukou celkového úspěchu může být jedině výbuch všeobecného povstání v habsburské středoevropské monarchii za aktivní podpory západních protestantských velmocí. Krnovský kníže si uvědomoval tíživost situace a podněcoval Fridricha Falckého k větší aktivitě, protože odpovědnost za případnou katastrofu celé ofenzívy by nesla především česká stavovská emigrace. Jan Jiří znal velmi dobře nejobavější stránku Bethlenovy armády, která potřebovala technickou pomoc, silné dělostřelectvo a dobře vyzbrojené pěší komanie Kristiána Halberstadského. Bez této účinné pomoci nemohl sedmihradský kníže důsledně

¹¹³ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627

¹¹⁴ Dopis Lichtenštejna komisaři Dampierrova regimentu Arnoštovi Rabenhauptovi ze dne 11.7.1623, s. 429. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹¹⁵ Dopis Lichtenštejna Hörlovi ze dne 25.7.1623, s. 436,437. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

obléhat opevněná místa v Horních Uhrách a sám neměl šanci v poli císařským silám dlouhodobě odolávat.¹¹⁷ V tomto kritickém období se konečně rozhodl Gabriel Bethlen náročný vojenský projekt realizovat. Jeho vojska vypochozovala ze Sedmihradska a 13.září 1623 stanula na uherské půdě v okolí Košic. Poté postupovala dvěma proudy z Košic na západ. První část spěchala vstříc spojencům ze Slezska a Moravy. V další etapě pronikl Thurn se sborem 8000 Uhrů na Moravu. Druhý, početně silnější, proud Bethlenovy armády se vydal podél uhersko-turecké hranice. Jeho hlavní oddíl měl šance na obsazení Moravy, k čemuž ho vybízeli nejen Jan Jiří Krnovský s Jindřichem Matyášem Thurnem, ale i turečtí a tatarští velitelé. Oba samostatné sbory se spojily u Trnavy, kterou vzápětí dne 17. října 1623 dobyly. Cesta na západ byla volná.¹¹⁸ Císařské velení celou Bethlenovu kampaň od samého počátku podceňovalo. Vrchní velení svěřil císař Ferdinand II. neapolskému markýzi Caraffovi z Montenegro, jehož dosavadní vojenské úspěchy nebyly valné. Vrchní velení pěchoty bylo svěřeno Valdštejnovi a očekávala se pomoc Marradasovy jízdy. Po překročení moravsko-uherské hranice se Montenegro a Valdštejn utkali s předvojem Bethlenovy armády u Skalice. Srážkou ztratili císařští kontrolu nad celkovou situací a stáhli se před přesilou k Hodonínu. Bethlen pak v Hodoníně Valdštejna, Montenegro a Marradase obklíčil. Rychlá Bethlenova jízda si tak otevřela cestu k loupeživým výpadům na území Moravy. V Bethlenově štábu se vědělo, že obklíčené armády jsou na pokraji celkového zhroucení, ale k obléhání bylo zapotřebí dělostřelectva a dobře vycvičené pěchoty, které měl Bethlen nedostatek. Šance na osvobození českých zemí z habsburské nadvlády se na přelomu října a listopadu zdála být nadosah. Zničující obklíčení a nesnáze císařské armády donutily habsburský dvůr k mírovému jednání s Bethlenem. Ten si byl vědom své mezinárodní izolace a tak 5. listopadu 1623 přistoupil ke kompromisním návrhům, které byly ratifikovány až v květnových dnech roku 1624. Torzo císařské armády v Hodoníně bylo zachráněno před postupnou kapitulací a velitelé obou válčících stran se koncem listopadu 1623 přátelsky dohodli na klidu zbraní.¹¹⁹

¹¹⁶ LÍVA, Václav. *Prameny III.* str. 17.

¹¹⁷ FUKALA, Radek. *Sen o odplatě.* Praha: Epoque, 2005. ISBN 80-86328-84-8. str. 177-182. (dále jen Sen o odplatě)

¹¹⁸ FUKALA, Radek. *Sen o odplatě.* str. 177-182.

¹¹⁹ tamtéž

Všechny tyto události měly vliv na přítomnost jednotlivých vojsk v Kouřimi.

Dne 4. srpna 1623 napsal Lichtenštejn kouřimskému městskému hejtmanovi, že byl informován, že do Kouřimi přijela Scharfenbergova a Hauerova jízda, která má příkaz ve městě setrvat. Poněvadž měšťané nebudou schopni obstarat její zásobování, učinil kníže opatření, aby z jeho černokosteleckého panství byly jezdcům vydány porce chleba a piva na 4 dny. Hejtman měl zařídit dopravu a rozdělení. O dva dny později přikázal Lichtenštejn kouřimskému městskému hejtmanu Petrovi Štyrnskému, aby doprovázel kompanii nejvyššího lajtnanta Scharfenberga a Hauera z Kouřimi do Hradce Králové.¹²⁰ Koncem srpna roku 1623 přitáhly do města 2 kompanie jezdeckta z Poboře a Kouřimi bylo nakázáno je vydržovat. Proto byla 28. srpna založena další sbírka. O několik dní později, dne 3. září, přijela do Kouřimi poloviční kompanie jezdeckta pana Homoty. Protože ji pan hejtman nechtěl do města pustit, vydrancovala celé předměstí a způsobila veliké škody.¹²¹ Tito vojáci zůstali ve městě celý měsíc a město na ně muselo vydat 1900 zlatých a 24 krejcarů.¹²²

Dne 31. října 1623 přitáhlo vojsko pana Václava Čabelického ze Soutic a ve městě zůstalo až do 1. února 1624. Toto vojsko způsobilo městu veliké ztráty.¹²³ Město dávalo týdně 100 korců ovsu, denně 50 rýnských zlatých na pana Čabelického, 30 zlatých na pana lajtnanta, 20 zlatých na fenricha a 15 zlatých na vachmistra. Kromě již zmíněného požadoval Čabelický pro každého vojáka denně 2 libry chleba, 2 libry masa, 2 pinty piva a na každého koně týdně 100 kop míšeňských.¹²⁴ Město vydalo na platy celkem 49 146 zlatých 30 krejcarů, k tomu 9521 zlatých 45 krejcarů za oves, což bylo dohromady 58 688 zlatých 15 krejcarů.¹²⁵ K tomu všemu bylo císařským patentem uloženo, aby byl každý dvacátý obyvatel naverbován k vojsku. Sbírký na vojsko se sháněly velice těžko.¹²⁶ Proto přijel z Prahy do Kouřimi pan Čabelický a hrozil, že nechá vojáky vyloupit domy a že podle rozkazu seberou úplně všechno. Jeho vojáci skutečně nelenili.¹²⁷ Dne 13. prosince 1623 podal Jiřík Stanislav písemnou

¹²⁰ Dopisy Lichtenštejna městskému hejtmanovi v Kouřimi ze dnů 4. a 6.8.1623, s. 442,443. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹²¹ Manuál radní, s. 127, zápis z 28. srpna a 4. září 1623.

¹²² Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

¹²³ tamtéž

¹²⁴ Manuál radní, s. 128, nedatováno.

¹²⁵ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

¹²⁶ TŮMA, Josef. *Paměti.* str. 339.

¹²⁷ Manuál radní, s. 128, zápis ze 7.12.1623.

stížnost, že vojáci prohledávají domy i komory, berou obilí, zbraně, dobytek a že se chovají nelidsky.¹²⁸

V dopise ze dne 14. listopadu napsal Lichtenštejn Cratzovi, že jeho rytmistr Čabelický, který leží na mustrplace v Kouřimi, vymáhá na tamních měšťanech deputát pro svou kompanii, jako by byla kompletní. Měšťané nemohou a vůbec nejsou povinni vojákům cokoli dávat, neboť tito vojáci jsou vydržováni z kontribucí obyvatel okolních vesnic. Kníže ustanovil komisařem bývalého městského hejtmána Petra Štyrnského, který rozdělával příděly všem, kteří byli na mustrplace přítomni.¹²⁹ Dne 30. ledna 1624 podali Kouřimští Lichtenštejnovi stížnost na Čabelického a jeho důstojníky.

„Obec opět nahoře byla a z poručení pana rytmistra p. Václava Čabelického byli u něho shromážděni v příčině suplikací na něj podaných J.M.K. a Michnovi, pánům radám, kterouž nám ukazoval a jestli s povolením vši obce se ptal, k tomu všechna obec se přiznala. Že jest potom chtěl, aby se s oficíry jeho obec pohojila o jich deputát, obec nechtěla k ničemuž přistoupiti, než snešeno z lásky se k nim 100 kop na staré minci odvedlo. Nic se toho nestalo. Odloženo de zejtrejšího dne. Povolání do rady. Potom když od Vodičků obec přišla, Jiřík Stanislav, Michal Miler, Jan Telecký, Václav Svoboda, dotázka na ně co jsou slyšeli mluvit od něho totiž od pana rytmistra, když mu peníze odvozovali. Oznamili, že mluvil v domě paní Anny Bukačky ta slova: „Musel bych já šelma sakramentská býti, abych já tu sakramentskou minci falešnou bral, kterou asi tři osoby nařídili. Ten sakramentský Michna asi sám třetí, který byl prve miláčkem císařským nyní vzat je do arestu, avšak sám je J.M.Cís. jí haní a praví, že jest falešná a že jí nepovoloval, což že to mluvit budou. Že to slyšeli, když žádali, aby na té minci od nich bral.“¹³⁰

Další stížnost podali Kouřimští je na nejvyššího Cratze. Uvedli, že odvádí rytmistrovi Václavu Čabelickému a jeho důstojníkům značné denní dávky. Kromě toho vojáci ve městě napáchali mnoho násilností a přesto rytmistr vymáhá na měšťanech, aby mu odvedli do tří měsíců 27 673 zlatých 44 krejcarů.¹³¹

To, že kouřimští měšťané dávali vojákům „sakramentskou minci falešnou“, kterou si od nich nechtěli vojáci brát, souvisí s tzv. Kaládou, která označovala státní bankrot vyhlášený patentem ze dne 28.12.1623. Jeho podstatou bylo snížení ceny mince na desetinu její nominální hodnoty. Karel z Lichtenštejna a Albrecht z Valdštejna, kteří stáli v čele konsorcia, získali v únoru 1622 pronájem českého mincovnictví. Konsorcium stáhlo z oběhu dosavadní hodnotnou stříbrnou minci a dalo razit novou „dlouhou minci“, která obsahovala jen pětinu původního stříbra. Díky tomu mohli členové konsorcia a další katoličtí velmoži skupovat hluboko pod cenou konfiskované statky. Díky těmto změnám došlo k rozvratu hospodářství

¹²⁸ Manuál radní, s. 129, zápis ze 13.12.1623

¹²⁹ Dopis Lichtenštejna Cratzovi ze dne 14.11.1623, s. 492. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹³⁰ Manuál radní, s. 131,132, zápis z 30.1.1624.

¹³¹ Stížnosti na nejvyššího Cratze a jeho důstojníky ze dne 31.1.1624, s. 567. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

v zemi.¹³² Tyto patenty byly v Kouřimi čteny počátkem roku 1624 a poté byli do Prahy vysláni poslové (Jan Bukač, Václav Svoboda aj.), aby městské závazky upravili podle nové mince.¹³³

**Shrnutí pohybu vojsk na území Kouřimi a počty zasedání městské rady
v letech 1620 (listopad, prosinec), 1621 a 1622, 1623¹³⁴**

Rok	Měsíc	Vojsko v Kouřimi	Peníze vydané na vojsko	Počet zasedání městské rady
1620	XI.	Uherská jízda Buquoioovo vojsko (do 7.12.1620)	* 1166 zl. 40 kr.	3
	XII.	9 kompanií bavorského krále	31990 zl. 4 kr. 3 denáry	3
1621	I.	9 kompanií bavorského krále	–	7
	II.			3
	III.			10
	IV.			5
	V.			3
	VI.	2 setniny jízdy sasko-lüneburského vévody Julia Jindřicha	500 zl.	6
	VII.			4
	VIII.	Pěší pluk Erdmana z Achona	3678 zl. 9 kr.	5
	IX.	Pěší pluk Erdmana z Achona	–	3
	X.			8
	XI.	2 praporec pěchoty hejtmana Resche Praporec pěchoty kn. Lichtenštejna	200 zl. 200 zl.	5
	XII.	Praporec pěchoty Kundagera z Heršteina	100 zl.	7
1622	I.	Jízda Pavla Montpruna	389 zl. 16 kr.	4
	II.			8
	III.			5
	IV.	Kompanie jízdy Alexandra Haugvice	58692 zl.	2
	V.	Kompanie jízdy Alexandra Haugvice	–	3
	VI.	Kompanie jízdy Alexandra Haugvice	–	5

¹³² HROCH, Miroslav a kol. *Encyklopedie dějin novověku*. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-246-5. str. 143.

¹³³ Manuál radní, s. 131, nedatováno.

¹³⁴ Tatulka byla sestavena na základě informací z Manuálu radního, z Pramenů k dějinám třicetileté války díl III. a informací z Archivu města Kouřim 1550-1742 – Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

	VII.	Kompanie jízdy Alexandra Haugvice	–	2
	VIII.	Kompanie jízdy Alexandra Haugvice	–	4
	IX.			13
	X.	3 kompanie jízdy Dona Martina Huerty	3060 zl.	6
	XI.	1 Huertova kompanie jízdy	–	6
	XII.	1 Huertova kompanie jízdy	–	5
1623	I.			4
	II.			2
	III.			7
	IV.	Dampierova kompanie jízdy	455 zl. 30 kr.	3
	V.			5
	VI.			2
	VII.	50 Dampierových jezdců	*	6
	VIII.	Scharfenbergova a Huertova jízda 2 kompanie jezdeckva z Poboře	* *	0
	IX.	Homotova poloviční jízdná kompanie	1900 zl. 24 kr.	0
	X.	Homotova poloviční jízdná kompanie Vojsko Václava Čabelického	– 58688 zl. 15 kr.	4
	XI.	Vojsko Václava Čabelického Průjezd holštýnského, saského a Collaltova pluku	– *	7
	XII.	Vojsko Václava Čabelického	–	5

6. Město Kouřim v době stupňující se rekatolizace

To, co obyvatelstvo Království českého sužovalo stejně jako neustálé průtahy vojsk, byla snaha císaře o plošnou rekatolizaci. Rekatolizace v prvních pobělohorských letech zatím nevycházela z promyšlené a ucelené koncepce. K té došlo následně, od roku 1624. Nastal systematický rekatolizační tlak, který již vycházel z konečného rozhodnutí úplné rekatolizace Království českého. Pro měšťany královských měst se stával rekatolizační nátlak nesnesitelným. Panovník a jeho úředníci vydali v Českém království celou řadu nařízení a patentů.¹³⁵ Počátkem bylo vydání císařského patentu 9. dubna 1624, jenž dále nedovoloval v zemi jiné náboženství než katolické. Od 12. dubna 1624 nesměla královská města přijímat do svých řad nekatolíky. Patentem z 6. května bylo královským rychtářům a purkmistrům královských měst nařízeno, aby udělili nekatolickým měšťanům zákaz provozování živnosti a aby jim odňali městské právo.¹³⁶ Rekatolizační činnost byla promyšleně diferencována podle stavů. Nejprve byl vyvíjen tlak na svobodné měšťanstvo, kterému nebyla nadále poskytnuta možnost hospodářské existence. Velmi razantně začal stát zasahovat i proti nekatolickým duchovním. Někteří kněží zde žili tajně a jiní pod ochranou nekatolické vrchnosti i docela veřejně. Z důvodu odstraňování vlivu nekatolických kněží byly vytvořeny komise pro různé oblasti Čech, do kterých byla jmenována řada osob, zčásti duchovních a zčásti světských. Země byla rozdělena na šest oblastí: 1. Žatecko, Loketsko, Rakovnicko. 2. Litoměřicko, Slánsko. 3. Boleslavsko, Hradecko, Chrudimsko. 4. Kouřimsko, Čáslavsko. 5. Bechyňsko, Prácheňsko, Vltavsko. 6. Plzeňsko, Podbrdsko. Arcibiskupa s farním kněžstvem spojoval arcijáhen, který měl komisařům pomáhat. Funkce duchovních komisařů byla přímo podřízena arcibiskupovi. Světští členové komise byli jmenováni císařem. Na Kouřimsku a Čáslavsku měl pracovat dominikán Hyacinthus Stiglerus a Lieberswerd. Jako zástupci světské moci byli do krajů dosazováni např. Zdeněk z Kolovrat, Martin Huerta, Balthasar Marradas. Pro činnost komisí byly vydávány zvláštní instrukce. Podle nich bylo základním úkolem komisařů zjišťovat, jak jsou obsazeny fary, nekatolické duchovní nahradit katolickými tak, že jednomu duchovnímu mohlo být svěřeno i více far. Tam, kde fary nebyly obsazeny, měla být určena světská osoba (z řad katolíků), která by v případě nutnosti křtila novorozence, pohřbívala zemřelé, vyučovala mládež a vedla hospodářské záležitosti kostela. Komisaři měli dbát i na mravy kněžích. Všechny komise začaly pracovat v srpnu roku

¹³⁵ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str.336.

¹³⁶ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str. 50.

1624.¹³⁷ V Kouřimském a Čáslavském kraji bylo napočítáno 22 obsazených far a 147 neobsazených. Ty byly přiděleny k obsazeným farám. Tato čísla většinou známe díky tzv. inspektorům, což byli katoličtí faráři, kteří měli na starosti některé z neobsazených far. Bylo jich 8 a mapovali obsazené a neobsazené fary.¹³⁸ Nejhorší situace byla ve středních Čechách, kde leží i Kouřim. Zde poměrem až 7:1 převažovaly neobsazené farnosti nad obsazenými.¹³⁹ Další výnos z roku 1624 nařizoval, že nekatolíci nesmí vlastnit nemovitosti, děti musí posílat do katolických škol, musí se účastnit nedělních katolických mší, dodržovat půsty a katolické svátky. Od roku 1626 byly zakázány sňatky nekatolíků ve městech.¹⁴⁰

Násilí bylo nedílnou součástí rekatolizačního procesu. Využití vojska k obracení obyvatelstva ke katolictví nebylo nic výjimečného.¹⁴¹ Vojáci, které majitelé pluků dosazovali do měst, byli často příslušníky lehké jízdy – tzv. dragouni, proto se vžilo pro tyto praktiky označení „dragonády“. Vojska byla ubytována v královských městech, což už samo o sobě představovalo pro obyvatelstvo velikou zátěž. Vojáci dostávali kvartýry u jednotlivých nekatolických měšťanů, což pro protestantské obyvatele znamenalo mimo jiné i obrovskou psychickou zátěž.¹⁴² Po uplynutí určité doby od příchodu vojska, následovalo nařízení o odevzdání nekatolických knih, které byly většinou pak spáleny. Klíčovým okamžikem vojenské rekatolizace města byl den, kdy byli všichni měšťané svoláni na hlavní náměstí a tam obklíčeni vojskem. Zde se dozvěděli, že do několika dní musí všichni konvertovat ke katolické víře. Kromě toho byl na radnici od jednotlivých měšťanů vymáhán slib konverze. Měšťané museli chodit několik dní ke zpovědi a ke katolickému přijímání. Městský úřad pečlivě evidoval na tzv. zpovědní cedulky. Pokud se někdo nařízení vzdíral, musel buď zaplatit finanční pokutu nebo mu byl odebrán majetek či byl vsazen do vězení.¹⁴³

Ve druhé polovině roku 1625 se stal v Kouřimi děkanem Šimon Eustach Kapihorský, který byl současně misionářem na Čáslavsku a Kouřimsku. Vlastním jménem se jmenoval Všetečka a byl konvertita, který se stal cisterciákem v Sedlci, odkud si ho Kouřimští roku 1625 vyžádali za děkana. Kouřimští měšťané napsali dopis sedleckému knězi Janovi Vladislavskému, ve kterém žádali o přidělení kněze, neboť v Kouřimi nemá kdo sloužit

¹³⁷ ČÁŇOVÁ, Eliška. Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1620-1671). In *Sborník archivních prací*. roč. 35/1985. Praha: Panorama, 1985. str. 518-, 519. (dále jen *Vývoj správy pražské arcidiecéze*).

¹³⁸ ČÁŇOVÁ, Eliška. *Vývoj správy pražské arcidiecéze*. str. 520.

¹³⁹ ČÁŇOVÁ, Eliška. *Vývoj správy pražské arcidiecéze*. str. 524.

¹⁴⁰ MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace*. str. 47-56.

¹⁴¹ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str. 54 – 68.

¹⁴² MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace*. str. 47-56.

¹⁴³ *tamtéž*

mše.¹⁴⁴ Kapihorský se stal jako misionář postrachem celého Kouřimska. Dne 1. ledna 1626 udělal v Kouřimi „inkvizici v knihách“¹⁴⁵ a za vydatné pomoci vojska způsobil za dva roky ve městě dokonalý převrat ve víře obyvatel. Podle zpráv ze dne 10. prosince 1627 se jen 7 osob nechtělo obrátit na katolickou víru a z města odešlo neznámo kam. Ostatní měšťané přijali katolickou víru a na důkaz toho se nechali pokřtít.¹⁴⁶ Když roku 1626 selský lid drancoval v Kouřimi domy katolických prominentů (viz následující kapitola), byl nejvíce hledán právě Kapihorský a císařský rychtář Bartoloměj Roháč. V pověsti o Kapihorském se traduje, že byl dušemi z očiště zbičován, protože v očištěc nevěřil. To je jistě u horlivého misionáře přinejmenším zajímavé. Je pravděpodobné, že si ji sám vymyslel pro větší účinnost svého kázání.¹⁴⁷

Hlavní pozornost byla dále věnována rekatolizaci měšťanstva a poddaných, pokud se o ni nepokusila z vlastní iniciativy vrchnost již dříve. Vedle Huerty a Breunera se často objevuje při reformačním postupu i jméno dalšího horlivce, Jana Adolfa Wolfstirna z Rafadsberku, podmaršálka dolnorakouské vlády, pozdějšího mustrovního a pokladního komisaře v Čechách. Přestávka v rekatolizační akci v Čechách, která nastala v druhé polovině roku 1625, byla způsobena velkým, dobře organizovaným a z počátku i úspěšným povstáním sedláků v Horních Rakousích, které ohromilo vídeňský i mnichovský dvůr. Země byla od roku 1620 zastavena v náhradu válečných výloh bavorskému vévodovi Maxmiliánovi.¹⁴⁸ Bavorská správa postupovala zpočátku proti nekatolíkům mírně, ale po dosazení císařské komise zahájil Maxmiliánův místodržitel, generálvachtmistr hrabě Herbersdorf, velmi ostrou rekatolizaci, čímž proti sobě popudil sedláky tak, že ho 21. května 1625 v lese nad Eferdingem přepadli. Vzbouřenci pak vypálili několik městeček a zámků a zajali mnoho kněžích. Hnutí se rychle šířilo a panovala obava, aby se nerozšířilo i do dalších zemí. Na obranu proti vzbouřencům bylo povoláno mnoho vojenských oddílů, některé i z Čech. Do jižních Čech utíkali sedláci z Horních Rakous a nastalo nebezpečí, že se k povstalým sedlákům přidá i české obyvatelstvo. Císař musel vynaložit značné úsilí, aby nakonec bylo povstání poraženo.¹⁴⁹

¹⁴⁴ Archiv Národního muzea, Kouřim, sign. F 92 g, věci duchovní, kart. 76.

¹⁴⁵ Státní okresní archiv Kolín, Jindřich Václav Zyvalda, karton č. 14, Dejm Kouřima města, s. 72.

¹⁴⁶ tamtéž

¹⁴⁷ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury, č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.3.

¹⁴⁸ LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám třicetileté války*. díl IV.Praha: Naše vojsko, 1953. 438 s. str. . 7-11.(dále jen Prameny IV.)

¹⁴⁹ tamtéž

Za rozvratu hospodářského života, jaký český národ dosud nezažil, a v období velikého a náboženského tlaku svitla začátkem roku 1626 domácím obyvatelstvu v Čechách i zahraniční emigraci naděje, že boj proti Habsburkům bude znovu účinně pokračovat. Široká koalice Nizozemí, Dánska, Anglie a Dolního Saska, k níž se připojil i Fridrich Falcký, byla připravena obnovit boj proti oběma habsburským větvím v širokém rozsahu. Nové spojení s Bethlenem, uzavřené začátkem roku, dávalo naději na obnovení východní protihabsburské fronty, která v českém odboji v letech 1618-1620 hrála významnou úlohu. Zahájení „dánské“ války naznačovalo, že boj nyní nabývá celoevropského významu a že již není záležitostí pouze středoevropského území.¹⁵⁰ Již začátkem roku 1625 vstupovali čeští emigranti do dánské armády. I když Valdštejnovo vítězství u Desavy v dubnu roku 1625 zastavilo tažení Mansfeldovy a dánské armády do středního Německa, přece Bethlenovo vystoupení vytvořilo v boku císařských zemí novou nebezpečnou frontu a vyvolalo v českých zemích naději na ohrožení Vídně. Toto očekávání bylo posilováno i zprávami z Horních Rakous, kde již zmíněná selská vzpoura vážala značné části císařské armády a nedovolovala vládě ve Vídni plně rozvinout vojenské operace.¹⁵¹ I když průběh válečných operací roku 1626 naznačoval, že dánská armáda má jen slabé vyhlídky na úspěch, přece obnovení rozsáhlé protihabsburské fronty nezůstalo bez odezvy mezi poddanými v Čechách. Aktivní odpor proti vrchnostem a vládě vznikl v menších okrscích na Boleslavsku, v okolí Trutnova i na Chrudimsku, Kouřimsku a Čáslavsku. Všechny tyto projevy odporu však vojsko potlačilo.¹⁵²

Císařským reskriptem ze dne 4. února 1626 bylo nařízeno královským místodržitelstvím, aby byli všichni nekatoličtí kněží, působící v krajích, pozatýkáni a posláni na obecné práce. Tento rozkaz byl ale dne 21. července 1626 císařskou resolucí zrušen a hejtmanům kouřimského kraje bylo nakázáno, aby všechny tyto kněze, jejichž počet není znám, zajali a odvedli na Staroměstskou radnici.¹⁵³ Bohužel, nejsou písemné zmínky o tom, jak bylo s těmito kněžími naloženo.

I v této těžké době se Kouřimi nevyhnuly stálé průtahy vojsk a neustálé vymáhání kontribucí. Na počátku června přitáhl do města praporec pěchoty pana Jana Gerstorfa a pobyl zde od 4. června do 6. září 1624. Kouřim na něj vynaložila 9099 zlatých 50 krejcarů.¹⁵⁴

¹⁵⁰ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 178.

¹⁵¹ tamtéž

¹⁵² POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 179.

¹⁵³ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str. 112.

¹⁵⁴ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

Na celém území Čech ložírovalo v tomto roce velké množství vojáků, kteří zde byli pro případ, že by Bethlen s císařem neuzavřel příměří, ke kterému nakonec došlo na jaře roku 1624. Dne 30. července 1624 napsal Lichtenštejn hejtmanům Kouřimského kraje, aby neprodleně odvedli rentmistrovskému úřadu 10000 kop míšeňských, kterých bylo třeba k odchodu dvou Valdštejnových kompanií, které v Kouřimi ležely.¹⁵⁵

Na to reagoval hejtman psaním, ve kterém Lichtenštejnovi vyložil, že město nemá potřebné prostředky a požádal ho, aby byli Kouřimští pozváni do místodržitelské kanceláře, kde by přednesli návrhy k řešení této situace. Jednání se účastnil David Schober, který České komoře podal dne 5. srpna 1624 zprávu o negativním výsledku jeho jednání v Kouřimském kraji, při němž intervenoval i pan Jiří z Talmberka. Nejbohatší držitelé statků v kraji, k nimž patří například kníže Lichtenštejn, Adam z Valdštejna, Pavel Michna, Jan Rudolf Trčka a Václav Vchynský, prohlásili, že nemají potřebnou hotovost a že nemohou k opatření 10000 kop míšeňských k odbavení valdštejnových kompanií nic půjčit.¹⁵⁶

Dne 11. října nařídil Lichtenštejn hejtmanům Kouřimského kraje, že zařídili, že tamní ovesná kontribuce bude odváděna generálnímu komisaři Španovskému pro Marradasovu jízdu. Kromě ovesa má být odváděna i peněžitá kontribuce a místo žita peněžní náhrada.¹⁵⁷

Dne 9. listopadu 1624 napsal Lichtenštejn hejtmanům, aby vyzvali obyvatele ke složení tolarové kontribuce do 10 dnů na vyplacení holštýnského pluku a proti neposlušným ať použijí exekučních prostředků. Pravidelná kontribuce za říjen a listopad je určena na udržování Marradasovy jízdy, a proto ji mají hejtmané dát k dispozici generálnímu komisaři Španovskému. Kontribuce se ale sháněly velice těžko, a proto musel Lichtenštejn Kouřimským výběr ještě několikrát nařídít.¹⁵⁸

Koncem roku 1624 i v první polovině roku 1625 v Čechách téměř žádné vojsko nebylo. To se totiž hlavní těžiště bojů přesunulo na západ. Nizozemci očekávali, že Španělé zaútočí na jižní hranici. Proto začalo Nizozemí horečně vyjednávat s Francií a Anglií a 20. června 1624 se mu podařilo uzavřít s oběma státy spojenečství. Španělskému útoku se ale zcela zabránit nepodařilo. Došlo k obležení a následnému dobytí Bredy španělským vojskem.¹⁵⁹

V Kouřimi sice vojska nebyla, za to ale muselo město zaplatit šestiměsíční válečnou kontribuci. Ta se velice těžko sháněla, a proto byli Kouřimští napomenuti, že již bude třetí

¹⁵⁵ Dopis Lichtenštejna hejtmanům Kouřimského kraje ze dne 30.7.1624, s. 669. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹⁵⁶ Dopis hejtmana Kouřimského kraje Lichtenštejnovi ze dne 2.8.1624, s. 670. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹⁵⁷ Dopis Lichtenštejna hejtmanům Kouřimského kraje, s. 691. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹⁵⁸ Dopis Lichtenštejna hejtmanům Kouřimského kraje, s. 704. In LÍVA, Václav. *Prameny III.*

¹⁵⁹ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 166.

měsíc a kontribuce není odvedena ještě ani za jeden.¹⁶⁰ Začátkem prosince 1624 se v Kouřimi vojska ještě objevila, a to když na Lichtenštejnův rozkaz byl Zikmund z Kounic jmenován spolu s Jindřichem Dobřenským komisařem a bylo mu uloženo, aby provázel Collaltův regiment. Měl odjet do hlavního stanu pluku v Čáslavi a zařídít pochod tak, aby 3 komanie ležící v Chrudimském a Čáslavském kraji táhly na Kolín. Všechny pak měl soustředit u Kouřimi, Zásmuk a vesnic pana Horňateckého, odkud je povede na hornofalcké hranice, kde je má odevzdat Spinellimu.¹⁶¹

Dne 30. června 1625 napsala Česká komora rychtářům některých královských měst, že k průjezdu císařské artilerie Čechami a k dopravě všech jejích věcí je nutné soustředit v Praze značný počet koní a vozů. Proto měl rychtář hned po přijetí tohoto rozkazu vypravit do Prahy dobrý fasaňkový vůz a čtyři silné koně. Personál se měl hlásit u České komory.¹⁶² Nato dne 12. července purkmistr a konšelé města Kouřimi odpověděli, že koně nemohou dodat.¹⁶³

Od 28. června do 5. července 1625 vydalo město 2608 zlatých 12 krejcarů na vydržování tří praporců knížete Saského a na tři komanie hraběte Dona Baltazara de Marradas, dále pak na setninu Hanibala Simonetyho. Do těchto výdajů se nepočítaly výdaje obyvatel za maso, dobytek, pivo, víno a oves ve výši 600 zlatých. Další výdaje městu vznikly na setninu Jana Civůly, která byla ve městě ubytována přes noc. Výdaje činily 80 zlatých a pro sto knechtů město dalo 30 zlatých na pivo a maso. Již koncem listopadu 1625 psali místodržící, kteří zastupovali Lichtenštejna, nepřítomného v Praze od počátku února 1625 do dubna 1626, podkomořímu Jeníškovi, že se císař rozhodl vypravit do Čech pět praporců Breunerova pěšího pluku, čítajících po 200 mužích, aby se zabránilo případnému všeobecnému povstání, neboť v různých částech království došlo k náboženským a politickým nepokojům. Pět zbývajících Breunerových praporců, ubytovaných v Dolních Rakousích, mělo být Abdankováno, císař se ale rozhodl pro nebezpečí, které představoval Mansfeld, podržet je dál ve službě a připojit je k asistenčním kompaniím v Čechách, takže tu byl pak kompletní pluk, zesílený naverbováním 3000 mužů. Zemi tím ovšem vzniklo další břímě, jehož tíha byla stupňována náročností a neústupností nejvyššího Breunera, jehož knechti zacházeli s nekatolickým obyvatelstvem zvlášť bezohledně.¹⁶⁴

¹⁶⁰ TŮMA, Josef. *Paměti*. str.339.

¹⁶¹ Dopis Lichtenštejna Zikmundovi Štosovi z Kounic ze dne 6.12.1624, s. 714. In LÍVA, Václav. *Prameny III*.

¹⁶² Dopis české komory rychtářům některých královských měst ze dne 30.6.1625, s. 771. In LÍVA, Václav.

Prameny III.

¹⁶³ Dopis Purkmistra a konšelů města Kouřimi české komoře ze dne 12.7.1625, s. 775. In LÍVA, Václav.

Prameny III.

¹⁶⁴ LÍVA, Václav. *Prameny IV*. str. 7-11.

Roku 1626 si Kouřim konečně oddychla od stálých vojenských průchodů, ačkoliv ještě od 4. března do 29. dubna zde ležel praporec Mikuláše Šebora, na který bylo vynaloženo 3927 zlatých 37 krejcarů. Mimo to bylo odvedeno do Českého Brodu na vojáky saského knížete a Palanta 229 zlatých 13 krejcarů. Celkem vydala Kouřim na vojska od roku 1620 do roku 1626 181 838 zlatých 13 krejcarů, což bylo řádně vykázáno před nejvyšším proviantmistrem Oldřichem Skuhrovským ze Skuhrova.¹⁶⁵ Jak toho času město zpustlo, ukazuje list Brodských (viz. níže).

Z pramenů, které se týkají města Kouřimi, je patrné, že obyvatelé Kouřimi a obyvatelé města Český Brod měli mezi sebou velice přátelské vztahy, stejně jako tomu bylo u většiny vzájemně sousedících měst. Kontribuce byla rozepisována podle dřívějšího stavu obce, aniž by se hledělo k tomu, že oběma městům byly statky zabaveny, velké množství obyvatel uteklo, čímž hodně domů bylo opuštěných a zpustly. Roku 1625 Českobrodští vyslali do Kouřimi dva konšely, stejně jako Kouřimští poslali dva konšely do Českého Brodu, aby zpustlé domy prohlédli a podali o jejich stavu zprávu svým městským radám. O skutečném stavu domů byly vydány listy.¹⁶⁶

*„List osvědčující na domy spustlé v městě Kouřimi!
My, J.M. Cís. rychtář, purkmistr a rada města Brodu Českého, známo činíme tímto listem naším, že jsme vyslali k žádosti slovné a vzácné opatrnosti pánům purkmistru a radě města Kouřima z prostředku svého osoby dvě konšelské, totiž Jana Fialu Kouřimského a Jiříka Dlouhého, truhláře, spoluradní naše, k spatření a přehlídnutí domův spustlých a obořených v témž městě Kouřimi: Kterýžto Jan Fiala Kouřimský a Jiřík Dlouhý, truhlář, při navrácení se zase domů z města Kouřima v místě radním v středu 25.Juni léta přítomného relací učinili téhož vysvědčení takovou. Předně, že čtyry osoby radní města Kouřima s nimi k takovému k takovému přehlídnutí byly vyslány a obhlídše vůkol všecko město i ulice bedlivě a v pilností, že takových domův spustlých a obořených -52- se vynašlo, to že přijímají k svému dobrému svědomí. Na potvrzení všeho toho a bezpečnější důvěření pečeť naši menší městskou k tomuto osvědčení jsme přitisknouti dali.
Jehož jest datum v městě Brodě Českém v pátek 11.Julii l.P. 1625.“¹⁶⁷*

¹⁶⁵ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, Sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

¹⁶⁶ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, inv.č. 171, č. knihy 166, Notulář listů posílacích a odpovědí 1625-leden 1629, s. 48.

¹⁶⁷ Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, inv.č. 171, č. knihy 166, Notulář listů posílacích a odpovědí 1625-leden 1629, s. 48.

Shrnutí pohybu vojsk na území Kouřimi a počty zasedání městské rady
v letech 1624, 1625, 1626 ¹⁶⁸

Rok	Měsíc	Vojsko v Kouřimi	Peníze vydané na vojsko	Počet zasedání městské rady
1624	I.	Vojsko Václava Čabelického Průjezd Simonettiho a Avandagnova pluku	58688 zl. 15 kr. *	4
	II.			5
	III.			3
	IV.			2
	V.			2
	VI.	Praporec pěchoty Jana Gerstorfa	9099 zl. 50 kr.	2
	VII.	Praporec pěchoty Jana Gerstorfa	–	1
	VIII.	Praporec pěchoty Jana Gerstorfa	–	2
	IX.	Praporec pěchoty Jana Gerstorfa	–	3
	X.			1
	XI.			7
		XII.	3 komanie Collaltova pluku	*
1625	I.			4
	II.			1
	III.			3
	IV.			*
	V.			*
	VI.	3 praporce saského knížete, 3 komanie Baltazara de Marradase, Simonetyho setnina	2608 zl. 12 kr. * *	*
	VII.	3 praporce saského knížete, 3 komanie Baltazara de Marradase, Simonetyho setnina	– * *	*
	VIII.	Kompanie kapitána Jana Civůli	80 zl.	*
	IX.			*
	X.			*
	XI.			*

¹⁶⁸ Tatulka byla sestavena na základě informací z Manuálu radního (zde je možné sledovat zasedání městské rady pouze do března roku 1625), z Pramenů k dějinám třicetileté války díl III. a IV. a informací z Archivu města Kouřim 1550-1742 – Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

1625	XII.			*
1626	I.			*
	II.			*
	III.	Praporec Mikuláše Šebora	3927 zl. 37 kr.	*
	IV.	Praporec Mikuláše Šebora	–	*
	V.			*
	VI.			*
	VII.			*

7. Selské povstání na Kouřimsku

Násilná protireformace, vyhnání nekatolických kněží a útisk obyvatel od nových vrchností způsobily, že v roce 1626 vypuklo v Kouřimi veliké selské povstání. Roku 1627, kdy vrcholila vlna selských vzpour, vybuchlo ještě jedno povstání, které mělo své centrum na rozhraní Čáslavského a Kouřimského kraje.¹⁶⁹

O selské rebelii z roku 1626 nám podává svědectví tehdejší současník Jindřich Václav Zyvalda. Bohužel se jeho spis nezachoval v originále, ale je znám z opisu, který pořídil kolínský archivář Jaroslav Schneider v roce 1937 a který je uložen ve Státním okresním archivu v Kolíně.

Pod vedením sedláka Jiřího z Těchenic se shromáždilo několik tisíc sedláků okolo Uhlířských Janovic a jedna část se jich právě o posvícení dne 14. září roku 1626 vydala do kouřimských hospod. Kolem dvanácté hodiny vyšel z některé hospody Martin Ferdinand Hořický, který měl násilnou povahu a často byl původcem mnoha výtržností v Kouřimi, začal na náměstí střílet z muškety a postřelil jednu ženu s dítětem. V tu chvíli přiběhl městský rychtář Mladoš se žoldnéry a Hořického zatkli a zavřeli do vězení. To se ihned rozkřiklo po městě a za chvíli se přihnali sedláci z hospod k šatlavě a žádali, aby byl Hořický propouštěn. Vtom přišel rychtář s vojáky a snažil se dav uklidnit. To by se mu možná podařilo, kdyby jeden sedlák nerozsekl vojákovi hlavu sekerou. Rychtář utekl, načež sedláci vyrazili dveře u šatlavy a vězně propustili. Potom šli k radnici, kde pobrali mnoho oštěpů, halaparten a železných cepů a ty si pak rozdělili mezi sebou. Z prostěradla udělali praporec a za zvuku bubnu se vojensky sešikovali. Nejprve šli k domu městského rychtáře. Doma ho nenašli, a proto mu alespoň dům zpustošili. Odtud táhli k domu císařského rychtáře Bartoloměje Roháče, kde si brali, co chtěli, a co nechtěli, to zničili. Roháč včas utekl a skryl se v koruně ořechu, kde pak seděl po celou noc. Katoličtí obyvatelé se rozutekli, protože sedláci plenili i jejich domy. Vzbouřenci nevynechali ani děkanství, ale děkana Kapihorského tam nenalezli. Tak alespoň rozházeli a potrhali knihy. Začali sekerami mlátit i do kostelních dveří, ale proti tomu se postavili někteří obyvatelé. Kupci, kramáři či Židé na tom nebyli tak špatně, neboť z města včas utekli. Po půlnoci vyšli sedláci ven z města a pustošili i okolí, zejména zámek ve Svojsčicích. Dne 29. září přijela do Kouřimi komise spolu s praporcem mušketýrů z pluku

¹⁶⁹ O tomto povstání je například zmínka v knize Documenta Bohemica bellum Tricennale Illustranta, kde se mu věnuje Josef Polišenský v kapitole Der Krieg und die Gesellschaft in Europa 1618 – 1648 na straně 143. Dále se o povstání roku 1627 zmiňuje i Tomáš Bílek ve své knize Obnovení náboženství katolického na straně 124.

hraběte z Nagrolu, která toto povstání vyšetřovala. Ve městě zůstala do 16. října 1626. Císařský rychtář jezdil s vojáky po okolí, kde zatýkali sedláky a odváděli je zpátky do Kouřimi. Městská šatlava byla přeplněná. Některé v šatlavě umučené vzbouřence vozil popravčí ke stinadlům a stínal je mrtvé, jiné lámal kolem, věšel je, mnohým vypaloval znamení na čelo nebo je s uříznutýma ušima a nosy pouštěl domů.¹⁷⁰

**Shrnutí pohybu vojsk na území Kouřimi a počty zasedání městské rady
ke konci roku 1626¹⁷¹**

1626	VIII.			*
	IX.	Mušketýři z pluku hraběte z Nagrolu	*	*
	X.	Mušketýři z pluku hraběte z Nagrolu	*	*

¹⁷⁰ Státní okresní archiv Kolín, Jindřich Václav Zyvalda, sign. 10849 R 1159. karton č. 14, Dejm Kouřima města.str. 72,73.

¹⁷¹ Tatulka byla sestavena na základě informací od Jindřicha Václava Zyvaldy

8. Kouřim v době před vydáním Obnoveného zřízení zemského až do saského vpádu

V srpnu 1626 musely Čechy přetpět dva přechody vojsk. Šlo o pěší pluk vévody holštýnského Adolfa, jenž se pak ubíral přes Moravu do Horních Rakous k boji proti sedlákům, a o pluk vévody sasko-lauenburského Františka Albrechta a Pallanta. O těchto přechodech nebyl Lichtenštejn nikým uvědomen. František Albrecht přitáhl se svým vojskem do Plzně, čemuž se Lichtenštejn všemožně bránil a poukazoval na špatný stav Českého království. Věc byla tím horší, že nešlo o obyčejný pochod, neboť vévodovo vojsko muselo být v zemi zmustrováno a opatřeno z českých prostředků jedním měsíčním žoldem. Pochod tohoto vojska přes Čechy na Slovensko stál zemi 70 000 zlatých. Vojsko Františka Albrechta se vyskytovalo i v Kouřimi.¹⁷²

V roce 1626 psala městská rada města Kolína do Kouřimi, aby Kouřimští nepouštěli do města kolínské nekatolíky, kteří utekli před rekatolizací.¹⁷³

Patentem z 31. července 1627, který měl název Obnovené zřízení zemské, vyvrcholily dosavadní rekatolizační snahy Ferdinanda II. Hlavním důvodem rekatolizace je podle patentu snaha panovníka navrátit onen ideální stav v království z doby vrcholného středověku, kdy všeobecně sdílená katolická víra zaručovala zemi pořádek a stabilitu. Nicméně patent uvádí ještě jeden důležitý důvod rekatolizace – panovník je svým královským úřadem zavázán pečovat o blaho a spásu duší svých poddaných. Ferdinand II. chtěl donutit k přestupu ke katolictví příslušníky vyšší i nižší šlechty a vypovědět z Českého království ty z nich, kteří konvertovat odmítnou. Patent měl také pomoci v práci reformačním komisařům. Zřízení rekatolizační komise na počátku roku 1627 je velkým mezníkem v pobělohorské rekatolizaci. Komise se skládala z příslušníků duchovního stavu i zemských úředníků. V jejím čele stáli čtyři komisaři (nejvyšší komoří Jaroslav Bořita z Martinic, nejvyšší sudí a prezident apelačního soudu Fridrich z Talmberka, nejvyšší písař Kryštof Vratislav z Mitrovic a pražský arcibiskup kardinál Arnošt Vojtěch z Harrachu). Těmto vrchním komisařům byli podřízeni tzv. subdelegáti, komisaři určení pro působení v jednotlivých krajích. Ti měli za úkol projet s celým úředním aparátem (v případě potřeby i za asistence vojska) svěřený kraj, zvat si k osobním pohovorům nekatolické příslušníky šlechty a úředníky jednotlivých panství, ve městech měli jednat s městskými radami o nepřizpůsobivých měšťanech a předvolávat si

¹⁷² LÍVA, Václav. *PramenyIV.*, str. 19.

¹⁷³ VÁVRA, Josef. *Paměti Kolína.* str. 160.

rychtáře vesnic.¹⁷⁴ Kouřimský kraj měl na starosti za stav duchovní Jan Ctibor Kotva z Freifeldu a světským komisařem zde byli Pavel Michna z Vacínova a Sezima z Vrtby. V Kouřimském kraji byl jeden pomocník a kromě něj sem ještě byli posláni další čtyři řeholníci.¹⁷⁵ Komise svou činnost zakládaly na evidenci nekatolíků a na osobním jednání s nimi. Někteří nekatolíci přislíbili konvertovat okamžitě, jiní projevíli ochotu dál se vyučovat v katolické víře a poté přestoupit ke katolictví a zbývající se rozhodli pro emigraci. To se týkalo jen příslušníků těch stavů, které měly právo se vystěhovat (*ius emigranti*), tzn. šlechty a měšťanů královských měst.¹⁷⁶

V roce 1627 (pro Čechy) a 1628 (pro Moravu) bylo vydáno Obnovené zřízení zemské, které znamenalo jakousi revizi právního řádu v Čechách a na Moravě po bělohorské porážce českého stavovského povstání. Kodifikační komisi, kterou ustavil Ferdinand II., tvořilo 7 členů z rakouských zemí nebo z vedlejších zemí Koruny české (českou šlechtu reprezentoval pouze Albrecht z Valdštejna). Obnovené zřízení zemské změnilo a zasáhlo všechny oblasti práva státního, majetkového i trestního, současně však i správy a soudnictví. Šlechta i měšťané byli vyzváni, aby přestoupili ke katolictví nebo opustili zemi. Obnoveným zřízením byla potvrzena dědičnost habsburského rodu na českém trůně, první místo na zemském sněmu bylo vyhrazeno duchovenstvu a měšťanskému stavu byl dán pouze jeden hlas. Dále byla němčina prohlášena úředním jazykem vedle češtiny, zemský soud ztratil svrchovanost a jeho rozsudky měl potvrzovat panovník.¹⁷⁷

V listopadu roku 1627 svolal Ferdinand II. první sněm již podle Obnoveného zřízení zemského. V Kouřimi v tomto čase zasedala krajská komise, kvůli obnovení katolického náboženství v kraji, na níž Kouřimští potvrdili, že opět přestupují ke katolicismu. Císař jim pak 27. března 1628 potvrdil majestátem všechny jejich svobody a výsady, které Kouřimi udělil Ferdinand I. (roku 1547) a po něm všichni následující čeští panovníci. Dále Ferdinand II. obyvatelům města zakázal jakýkoli styk s měšťany, podruhy atd., kteří nevyznávali katolické náboženství. Ti nemohli mít ve městě ani na předměstí žádné grunty, nemohli kupovat, stavět nebo pronajímat domy a bylo jim zakázáno provozovat jakoukoli živnost. V majestátu také stálo, že se městu promíjejí všechny dluhy vůči císařskému dvoru, které Kouřim měla od dob rebelie.¹⁷⁸

¹⁷⁴ MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace*. str. 11-24.

¹⁷⁵ ČÁŇOVÁ, Eliška. *Vývoj správy pražské arcidiecéze*, str. 530.

¹⁷⁶ MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace*. str. 11-24.

¹⁷⁷ tamtéž

¹⁷⁸ TŮMA, Josef. *Paměti*. str.342,343.

Dosavadní kouřimský děkan Kapihorský měl po povstání v roce 1626 spory se správou města, která ho vinila z těžkých hříchů, a proto v roce 1627 odešel na faru v Zásmukách.¹⁷⁹

O obnovení katolického náboženství se město staralo velice pečlivě. Dne 28. ledna 1628 napsali Kouřimští dopis hejtmanovi do Kostelce nad Černými lesy, v němž stálo, aby se osoby, které kvůli víře utekly z Kouřimi, dál nezdržovaly na kosteleckém panství. V Kouřimi nebyl děkan, proto si ho obyvatelé na velikonoční svátky vyžádali od rektora Petra Ximenia, kněze z Tovaryšstva Ježíšova, a když mu 12. dubna děkovali, že jim ho poslal, poprosili ho, aby se u císaře přimluvil za vrácení zádušních statků městu.¹⁸⁰ Žádost města u královské komory, aby odňaté zádušní statky byly městu vráceny, byla sice 16. května 1628 komorou uznána za oprávněnou, ale k žádné nápravě nedošlo.¹⁸¹ V roce 1631 proběhla v Kouřimském kraji vizitace farního majetku. Při ní bylo zjištěno, že v okrsku Kouřim je 10 obsazených, 48 připojených a 8 prázdných far.¹⁸²

Císařskou resolucí ze dne 18. října 1628 bylo nařízeno reformačním komisařům a krajským hejtmanům, aby všechny nekatolické osoby vyššího stavu, zvláště emigranty navracené do země, přiměli ke katolictví. Ten kdo nebude do 14 dnů konvertovat, měl být dovezen na Pražský hrad. Dále bylo nařízeno, že nekatolík, který se neobrátil ke katolické víře, má do 30. listopadu 1628 prodat svůj majetek, jinak mu bude zabaven a dán do dražby. Následkem těchto nařízení bylo, že se mnozí, původně nekatoličtí šlechtici, stali katolíky. Jiní přestoupili ke katolictví jen na oko a nebo se rozhodli emigrovat.¹⁸³ Z Kouřimi odešel Jakub Rakvic z Rakvic (při vpádu Sasů v roce 1631 se do Čech vrátil, ale roku 1632 se vrátil zpět do Saska).¹⁸⁴

Hmotný stav města Kouřimi byl zoufalý. Dne 25. ledna 1628 se královská komora ptala, zda by se prodaly grunty po obyvatelích, kteří z Kouřimi zběhli, na což konšel odpověděl, že kvůli veliké chudobě nemůže nikdo nic koupit. V té době byl počet obydlených domů v Kouřimi 55.¹⁸⁵ Před začátkem Třicetileté války jich zde stálo 180. Ovšem není jisté, že obydlených domů v Kouřimi bylo skutečně jen 55. Běžnou praxí se stávalo, že se při sčítání domů uvedl nižší výsledek, než ve skutečnosti byl. Z každého obydleného domu se muselo do královské pokladny odvádět určité množství peněz, proto se měšťané snažili, nahlásit obydlených domů méně. Věřitelé chtěli zpět své, městu půjčené, peníze, ale Kouřim neměla

¹⁷⁹ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.3.

¹⁸⁰ TŮMA, Josef. *Paměti*. str.342,343.

¹⁸¹ TŮMA, Josef. *Paměti*. str.342,343.

¹⁸² ČÁŇOVÁ, Eliška. *Vývoj správy pražské arcidiecéze*. str. 536.

¹⁸³ BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická*. str. 174-176.

¹⁸⁴ tamtéž, s. 198.

peníze ani na královskou berni. Později Kouřim prosila, aby byla pro chudobu od berní osvobozena.¹⁸⁶ Roku 1629 byl děkanem Jan Aquilla¹⁸⁷, kterého roku 1630 vystřídal Matěj Novacius.¹⁸⁸ Z roku 1630 pochází výpis toho, co Kouřimští museli v průběhu roku odvádět jako plat kouřimskému děkanovi. Podle těchto informací se děkan Matěj Novacius neměl vůbec špatně. Například na Štědrý den dostal kapry, štiku a víno. Když bylo posvícení nebo nějaké výroční slavnosti (narození Krista, svátek Svatého ducha atd.) dostal děkan mimo jiné i sud piva. Každého půl roka dostal 9 korců žita, 9 korců ovsu a 60 žejdlíků másla. Pravidelně dostával ročně 5 korců ječmene, 2 korce hrachu, 2 větele pohanky, 2 větele jáhel, sůl a na období půstu dostal džber kaprů.¹⁸⁹

Dnem 19. prosince 1628 a poté 20. února 1629 je datována plná moc, kterou Ferdinand II. udělil Valdštejnovi a Tillymu k mírovému jednání s Dánskem, které bylo ukončeno v květnu v Lübecku. S císařem i Valdštejnem byla v říši nespokojenost, kterou dávaly najevo jak protestantští, tak katoličtí stavové. Ohromná Valdštejnova armáda měla císaři sloužit k oslabení evangelických knížat a k utvrzení jeho moci. Protestanti měli být postiženi odnětím duchovních statků, kterých se zmocnili po roce 1552, tj. od pasovské náboženské smlouvy. S tím knížata katolické ligy souhlasila, ale nesouhlasila s císařem, jenž si chtěl některé ze statků ponechat. Přitom katolíci usilovali o to, aby statky byly vráceny církvi. Restituční edikt vyhlášený počátkem března 1629 a jeho vykonávání v praxi, při níž se uplatňovala asistence Valdštejnových oddílů, vzbudily v říši vření, které se císař pokusil utlumit svoláním říšského sněmu do Řezna v červnu 1630. Valdštejn soustředil své hlavní síly ve Švábském kraji, aby byl Řeznu nablízku a mohl tak mít sněm pod kontrolou. Císař chtěl na sněmu jednat o zajištění trvalého míru v říši a o obraně proti vnějším nepřátelům. Sněmovníci obou táborů však ostře vystoupili proti Valdštejnovi a žádali, aby byl snížen stav jeho vojska a aby byl zbaven velení. Císař po dlouhých jednáních těmto požadavkům vyhověl, aniž by tím dosáhl zvolení svého syna Ferdinanda římskoněmeckým králem, což měl v plánu.¹⁹⁰

¹⁸⁵ DVORSKÝ, František. Počet domů v Praze a v královských městech. str. 64.

¹⁸⁶ TŮMA, Josef. *Paměti*. str.342,343.

¹⁸⁷ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.str.3.

¹⁸⁸ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 g, kart. 76, věci duchovní.

¹⁸⁹ Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 g, kart. 76, věci duchovní

¹⁹⁰ LÍVA, Václav. *Prameny IV*. str. 28,29.

Od počátku roku 1631 počítali pražští místodržící s možností švédského vpádu do Čech. Pod švédskými prapory bojovalo mnoho emigrantů, kteří upínali své naděje na návrat do vlasti k vítěznému postupu Gustava Adolfa a vnikali ze Saska do Čech již dlouho předtím, než možnost vpádu začala nabývat skutečných obrysů.¹⁹¹ Ve švédské armádě vstoupil na bojiště třicetileté války činitel, který nejen zvrátil dosavadní převahu katolicko-habsburského tábora, ale dokonce mohl zajistit rozhodný úspěch opoziční straně. Tato armáda se rekrutovala ze svobodných švédských a finských sedláků, kteří byli oddáni svému králi.

Vstup Švédska do války, jeho spojení se Saskem roku 1631 a počáteční velké úspěchy Gustava II. Adolfa znamenaly rozhodný zvrat v mocenské situaci v Německu a vedly k novému zapojení českých zemí do válečných operací. Vítězství Švédů nad Tillyho vojskem u Breitenfeldu v září 1631 přeneslo bojiště přímo k českým hranicím a vyvolalo nové naděje jak mezi emigranty, tak mezi domácím utlačovaným obyvatelstvem. Během saského vpádu do Čech, který vedl Arnim, přišlo do vlasti velké množství šlechtických i měšťanských emigrantů v čele s Matyášem Thurnem. Vrátila se také řada duchovních osob. Všichni se ujímali držení svých, před lety zkonfiskovaných statků a zapojovali se do vojenské služby nebo do politické a berní správy nejen v pražském ústředí ale i v krajích. Saský vpád vyvolal naděje na návrat starých časů také u některých katolických konvertitů.¹⁹²

Arnim překročil 1. listopadu 1631 hranice u Šluknova a postupoval k Praze, aniž narážel na odpor ze strany císařského vojska. Vojenský velitel Marradas vzdal Prahu bez boje a ustoupil do Tábora. Arnim obsadil Prahu 14. listopadu. Saské vojsko obsadilo také Valdštejnovo frýdlantské vévodství, kam se společně s vojskem vraceli také exulanti, ke kterým se připojili i vzbouření sedláci. To bylo pro Valdštejna hodně znepokojující. Uvědomoval si, že kdyby Švédové a Sasové zvítězili, přišel by on o většinu svého majetku, který se skládal ze zkonfiskovaných statků. Proto mu nezbylo nic jiného, než vyslyšet císařovu prosbu a opět se přiklonit na jeho stranu. Nastalo období jeho druhého generalátu. Císař se vzdal velké části své pravomoci a svěčil Valdštejnovi výhradní velení, pravomoc nad armádou a absolutní moc ve věcech míru a příměří. Valdštejn dostal neomezenou pravomoc ke jmenování důstojníků a rozhodoval o konfiskacích v říši, jejichž výtěžek měl připadnout armádě. Valdštejn se velice

¹⁹¹ LÍVA, Václav. *Prameny IV.* str. 28,29.

¹⁹² POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka.* str. 191,192.

obával možné ztráty svého majetku a také z tohoto důvodu chtěl dosáhnout všeobecného míru v říši.¹⁹³

V roce 1631 byl děkanem v Kouřimi ustanoven Bernardin Zottines. Ten byl od kardinála Harracha zvolen vikářem pro celý Kouřimský „distrikt“. Tento děkan byl cizácký dobrodruh, přilákaný, jako tisíce jiných, do nešťastné pokořené země. Spravoval celý vikariát i s českobrodskou farou a v celém tomto obvodu se dopouštěl za doprovodu vojáků loupeží a vražd. Traduje se, že pod dlažbou kostela pohřbil i své nemanželské dítě.¹⁹⁴

Naděje širokých vrstev obyvatelstva, že příchod saské armády přinese nejen náboženskou svobodu a majetkovou restituci, ale i úlevu od vysokých berní a jiných tíživých veřejných platů, se brzy rozplynuly. Vydržování vojska se muselo i nyní zajišťovat z berní. Zvláště tíživě dopadala saská okupace na města, která musela vojenským oddílům zajistit ubytování a jídlo.¹⁹⁵ Dne 2. prosince 1631 vydal saský kurfiřt patent, v němž všem svým plukovníkům nařizoval, aby doplňovali svá vojska a každému z nich určil území, ve kterém mají své pluky doplnit. Hlavní místa pro verbování saského vojska byla v Praze, v Chebu, v Lokti, v Litoměřicku, Žatecku, Slánsku, Rakovnicku, Plzeňsku a Kouřimsku. Velkou vadou patentu ale bylo, že se verbovat smělo jen v Čechách, ale například v Sasku ne. V Čechách bylo jen málo mužů schopno doplnit saská vojska a ti, kteří byli naverbováni, často jen loupili nebo se chovali nečinně. Když se zpráva o tom, že Sasové dobyli Prahu dostala do Kouřimi, vypověděli sedláci z okolí poslušnost vrchnostem i císařskému rychtáři ve městě.¹⁹⁶

Než vytáhl Valdštejn proti Sasům, rozložilo se císařské vojsko po kraji a nastal klid. Dne 5. prosince 1631 došlo k bitvě u Nymburka, během níž bylo téměř celé město zničeno. Císařské vojsko za sebou při odchodu z města zbořilo most přes Labe a přesunulo se k Poděbradům a ke Kolínu. Nymburk nyní Sasové zcela vyplenili a poté Arnim odtáhl směrem k Praze. Císařská vojska se držela s posádkami několika set mužů v Boleslavi, Poděbradech, Janovicích, Kouřimi, Kolíně, Čáslavi, Kutné Hoře, Hradci Králové a Litomyšli.¹⁹⁷

V Kouřimi se ubytovalo 19 kornet pomocného uherského vojska. Vojáci v Kouřimi bořili pusté domy, zapalovali stavení za stavením, brali ve městě i ve vsích dobytek i jiné věci. K obyvatelům se chovali velice krutě, až někteří, i přes velikou zimu, raději bydleli v lesích.

¹⁹³ POLIŠENSKÝ, Josef. *Valdštejn, ani císař, ani král*. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0863-2. str. 194 - 198.

¹⁹⁴ Státní okresní archiv Kolín. fond Svoboda Bedřich Dr. inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury . č. k. 4. výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824. str. 3.

¹⁹⁵ POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka*. str. 191,192.

¹⁹⁶ REZEK, Antonín. *Dějiny saského vpádu do Čech 1631-1632 a návrat emigrace*. Praha, 1889. (dále jen *Dějiny saského vpádu*) str. 87.

¹⁹⁷ REZEK, Antonín, *Dějiny saského vpádu*. str. 112, 116.

Jednou si nechal uherský velitel k sobě dovést tři muže (Václava Zyvaldu, Jana Bukače a pana Jeronýma), které pak poručil natáhnout na stůl a bít do nich kyjem. V druhé polovině prosince roku 1631 se téměř polovina uherských vojáků vzbouřila proti svému veliteli a žádala návrat do Uher. Po pár dnech pak z Kouřimi odtáhli a nechali za sebou téměř pusté město. Po odchodu Uhrů se k Pražské bráně shluklo asi 50 sedláků z okolí a žádali, aby jim byl vrácen dobytek a vše, co vojáci do Kouřimi zahnali. Měšťané je ujišťovali, že jejich věci nemají, ale s tím se sedláci nechtěli smířit. Proto dal děkan Zottinis s několika obyvateli otevřít bránu a pomocí koní a zbraní sedláky rozehnali.¹⁹⁸

Brzy potom přijelo do Kouřimi devět kornet Poláků z Kolína. Vojáci ve městě zůstali déle než 9 týdnů a ukradli vše, co tu Uhři ještě nechali. Po jejich odchodu přitáhlo do Kouřimi šest kornet Chorvatů. Když toto vojsko odtáhlo, vystřídal je pluk Němců. Během let 1632 a 1633 vydalo město dohromady na polské, chorvatské a německé vojáky částku 2443 zl. 10 kr. a opět na tom bylo velice špatně.¹⁹⁹

¹⁹⁸Státní okresní archiv Kolín, Jindřich Václav Zyvalda, sign. 10849 R 1159. karton č. 14, Dejma Kouřima města. str. 73.

¹⁹⁹ tamtéž

9. Městská rada v Kouřimi v letech 1619 až 1625

Pramen, ze kterého jsem čerpala nejvíce a který mi při psaní mé práce velice pomohl, byl Manuál radní, který podává informace o situaci v Kouřimi od roku 1619 až do roku 1625. Bohužel se několik stran z tohoto pramene nezachovalo v čitelné podobě. V Manuálu je u každého zápisu datum, kdy se městská rada sešla a městský písař učinil během jednání zápis. Všechna data, které zde jsou, jsem si pomocí chronologických tabulek²⁰⁰ převedla do dnešního datování a podle toho jsem zjišťovala, kolikrát do měsíce se konalo zasedání, v kterém roce jich bylo nejvíce a jaký den v týdnu si radní ke schůzi volili nejčastěji. Bohužel, touto otázkou jsem se mohla zabývat pouze za období od března roku 1619 do března roku 1625, protože právě v tomto rozmezí jsou v Manuálu radním zápisy ze zasedání městské rady. Jiný pramen, který by mohl Manuál od roku 1625 v mé práci nahradit, jsem nenalezla.

Z údajů v Manuálu jsem zjistila, že zasedání městské rady se od roku 1619 do roku 1622 konala nejčastěji v pátek a od roku 1622 do roku 1625 se rada scházela častěji ve středu než v pátek. Od počátku roku 1625 do března tohoto roku se rada scházela pouze ve středu a v pátek. Nejméně schůzí se konalo o sobotách a například v letech 1619, 1623, 1624 a 1625 se rada v sobotu nesešla ani jednou. Městská rada byla svolávána nejčastěji v roce 1621 a 1622 a od roku 1619 do roku 1625 se zasedání konala nejčastěji v měsících březnu a v listopadu. Naopak nejméně často zasedala v měsíci dubnu. Tyto údaje bohužel úplně nemusí odpovídat skutečnosti, a to z již zmiňovaného důvodu, že se v Manuálu radním nezachovala data schůzí rady ze začátku roku 1619 a konce roku 1625. V roce 1619, kdy počínající válka ještě zemi nezasáhla tak tvrdě, se městská rada sešla od března 41x. Řešily se zde především otázky týkající se běžného života měšťanů a vybírání daní pro vojenské účely. O rok později se rada sešla 50x. Nejčastěji se konalo zasedání v srpnu, což patrně souviselo s pobytem Hollanderova vojska a vybíráním daní na jeho vyživování. Ostatní jednání se hodně věnovala daním, doplňování vojáků v ležení a pobytem vojsk na území města. V roce 1621 se rada sešla dokonce 68x a nejčastěji v měsíci březnu, což je zajímavé proto, že začátkem dubna vyslala rada několik měšťanů do Prahy, aby poprosili císaře o potvrzení městských privilegií, a ti se omlouvali, že nemohli poselství vypravit dříve, neboť se před válkou skrývali v lesích. V následujícím roce rada zasedla 63x a nejčastěji to bylo právě v září, kdy se kromě jiného řešila otázka těch měšťanů, kteří kvůli vojsku utekli z města

²⁰⁰ FRIEDRICH, Gustav. *Rukověť křesťanské chronologie*. vyd. 2. Praha, 1997. ISBN 80-7185-118-3.

a nyní se chtěli vrátit zpět. V prosinci roku 1622 se rada scházela jen v první polovině měsíce, neboť řešila dosazení nového (prvního opět katolického) kněze, Daniela Ludvíka Rudla. V roce 1623 se rada sešla podobně jako v roce 1619, a to 44x. Zajímavé je, že v srpnu a v září nezasedala městská rada ani jednou (nebo z jednání písař neudělal žádné zápisy) . To mohlo mít příčinu v téměř nepřetržitých pobytech vojsk ve městě. Zvláštní je, že 14. srpna byly všechny statky prodány Karlovi z Lichtenšteina a možná ani to nedonutilo radu k zasedání. Nejčastěji se konalo zasedání v listopadu, kdy se nejvíce projednávaly stížnosti na vojsko Václava Čabelického, které v té době mělo ležení ve městě. V roce 1624 se rada sešla pouze 33x, což bylo ještě méně než v minulém roce. Do března roku 1625 se městská rada sešla 8x.

*

V Manuálu radním není nikde složení městské rady přímo vypsáno. Je možné, že členové městské rady byli vyjmenováni na první stránce, ale ta se bohužel nezachovala v čitelné podobě. To je důvod, proč nemohu uvést kompletní složení městské rady, ale uvedu zde pouze jména a funkce členů, které jsem vyčetla z jednotlivých zápisů v již zmiňovaném Manuálu radním nebo z edice Prameny k dějinám třicetileté války III. a IV.

V roce 1618 byl městským rychtářem Adam Krupička. Po něm v roce 1619 nastoupil do této funkce Jan Benedikty. V této době byl císařským rychtářem Václav Prčka. Roku 1620 se stal městským rychtářem Václav Votava a radním písařem Jan Kutnohorský. V tomto roce jsou uvedeni za obecní starší krejčovské: Václav Bukač a Jan Čermák, za starší pekařské: Mikuláš Tuchlovský a Jan Millar, za starší mlynářské: Bartoloměj Roháč a Stefan Kouřimský a starším řeznickým byl Mikuláš Holub. V roce 1620 byli do rady zvoleni: Š. Mastihub, M. Dub, J. Selyk, J. Millar, A. Malý a M. Vorlíček. V roce 1623 vystřídal Jan Benedikty Václava Votavu ve funkci městského rychtáře a Václav Votava se stal místo Jana Kutnohorského radním písařem. V roce 1623 byl úředním služebníkem Václav Padyas. Zádušními úředníky byli: Bartoloměj Roháč a Jeroným Bukač. Dalšími spoluradními byli: Jan Mladoš a Jan Snopecius. V tom samém roce se stal městským hejtmanem v Kouřimi Petr Štyrnský. V roce 1626 se stal městským rychtářem Jan Mladoš a císařským rychtářem Bartoloměj Roháč.

O tom, jakého vyznání lidé působící v čele městské správy byli, nejsou v Manuálu radním žádné zmínky.

10. Závěr

Třicetiletá válka město Kouřim těžce zasáhla. Podepsala se nejen na hospodářském rozvoji města, ale i na psychice obyvatelstva. Měšťané přišli o většinu svého majetku díky daním a kontribucím, ale i díky loupeživým vojákům, kteří ve městě neustále rabovali.

Často se stávalo, že obyvatelé Kouřimi neměli z čeho platit stále se zvyšující daně, a proto bývají předvoláváni na radnici, kde jim ve většině případů bylo vyhrožováno vězením. Lidé se před vojáky snažili ukrývat. Pokud byli z předměstí, chtěli se většinou schovat za městské hradby blíž k ostatním měšťanům a naopak, když vojáci drancovali uvnitř města, utíkali obyvatelé usedlostí do lesů. Vždy, když se po odchodu vojska chtěli uprchlí měšťané vrátit do svých domovů, byli za útěk od městských radních potrestáni. Buď jim byla zakázána jejich dosavadní živnost, nebo museli platit pokutu za svou osobu, popřípadě i za zvířata, která si vzali s sebou. Ale za záchranu majetku a leckdy i života to jistě stálo. Pobyty vojáků Kouřim sužovaly po celou dobu trvání války. Město a měšťané museli na tyto vojáky vydávat veliké množství peněz a potravin.

Život ve městě také hodně ovlivnila stupňující se rekatolizace. Kouřim bývala protestantským městem. Roku 1621 byl ale z fary odvolán protestantský děkan Kašpar Artopoeus Pardubský a na jeho místo nastoupil katolický kněz, Matěj Novacius Rosenberský. Měšťané se marně snažili, aby kutnohorský mincmistr Pardubského neodvolával. Důsledkem toho, že z far byli odvoláváni dosavadní protestantští děkané, bylo, že hodně far bylo v této době neobsazených, zely prázdnotou a dostávaly se pod správu far, které byly již obsazeny katolickými knězi.

Díky vydaní Generálního pardonu došlo v průběhu roku 1623 ke zkonfiskování téměř všech obecních i zádušních statků. To neslo město také velice těžko.

Pobyty vojsk, drancující vojáci, zkonfiskování majetku a hlavně tvrdá rekatolizace byly hlavními faktory pro to, aby rostoucí nespokojenost obyvatel Kouřimi vyvrcholila roku 1626 v selské povstání, které bylo v Kouřimi (stejně jako na jiných místech v Čechách) potlačeno. Zlepšení situace se Kouřimští nedočkali. Naopak v roce 1631 se děkanem stal Bernardin Zottines a Vegla a to spolu s pobyty císařských vojsk ve městě způsobilo měšťanům další nemalé starosti.

Během všech těchto těžkých let se na kouřimské radnici scházela městská rada, která byla složena z radních a z obecních starších. Rada měla na starosti vyřešit nejpálčivější otázky, které měšťany hodně sužovaly, což byly otázky daní, doplňování vojáků z řad měšťanů

a vyživování ložícího vojsk. Dále měla rada na starosti udržení co největšího pořádku ve městě, což se samozřejmě neobešlo bez trestů.

Život kouřimských měšťanů byl v této době velice těžký a já věřím, že má práce přispěje k jeho lepšímu zmapování a že ukáže čím vším si museli obyvatelé tohoto královského města v období první poloviny třicetileté války projít.

11. Seznam pramenů a literatury

Literatura:

BÍLEK, Tomáš. *Reformace katolická neboli obnovení náboženství katolického v království českém po bitvě bělohorské*. Praha, 1892.

FRIEDRICH, Gustav. *Rukověť křesťanské chronologie*. vyd. 2. Praha, 1997. ISBN 80-7185-118-3

FUKALA, Radek. *Sen o odplatě*. Praha, 2005. ISBN 80-86328-84-8.

HROCH, Miroslav et al. *Encyklopedie dějin novověku*. Praha, 2005. ISBN 80-7277-246-5.

LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám třicetileté války*. díl III. Praha, 1951.

LÍVA, Václav. *Prameny k dějinám třicetileté války*. díl IV. Praha, 1953.

MIKULEC, Jiří. *31.7.1627 Rekatolizace šlechty v Čechách*. Praha 2005. ISBN 80-86515-54-0.

PLACHT, Otto. *Lidnatost a společenská skladba českého státu v 16.-18. století*. Praha, 1957.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Documenta Bohemica bellum Tricennale Illustranta. Der Krieg und die Gesellschaft in Europa 1618-1648*. Praha, 1971.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Třicetiletá válka a evropské krize XVII. století*. Praha, 1970.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Valdštejn, ani císař, ani král*. Praha, 2001. ISBN 80-200-0863-2.

REZEK, Antonín. *Dějiny saského vpádu do Čech 1631-1632 a návrat emigrace*. Praha, 1889.

RIŠLINK, Vladimír. *Kouřim a okolí*. Kouřim, 2000.

SVOBODA, Bedřich. *Kouřim, historie krajského královského města Kouřimě*. Regionální muzeum v Kolíně, 1989.

ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita. *Stručně o pobělohorských exulantech*. Praha, 2005. ISBN 80-7017-022-0.

ŠOLLE, Miloš. *Po stopách přemyslovských Děpoliců*. Praha, 2000. ISBN 80-7021-343-4.

TŮMA, Josef. *Paměti osad na Kouřimsku*. Kolín, 1915.

UHLÍŘ, Dušan. *Černý den na Bílé hoře*. Brno, 1998. ISBN 80-902242-6-1.

VÁVRA, Josef. *Dějiny královského města Kolína nad Labem*. Kolín, 1888.

WINTER, Zikmund. *Život církevní v Čechách*. Praha, 1895.

Prameny:

Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, věci duchovní.

Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 - 1824.

Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, Manuál radní 1619-1625, inv.č. 81, kniha č. 76.

Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, Manuál písaře radního, Kniha obsílek, smluv a jiných zápisů právních-1617-1692.

Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, Jindřich Václav Zyvalda, sign. 10849 R 1159. karton č. 14, Dejm Kouřima města.

Státní okresní archiv Kolín, Archiv města Kouřim 1405-1945, inv.č. 171, č. knihy 166, Notulář listů posílacích a odpovědí 1625-leden 1629.

Studie v časopise:

DVORSKÝ, František. Počet domů v Praze a v královských městech v Čechách v 16.-19. století. In *Časopis Muzea království českého*, roč. LVI. Praha, 1882, s. 64.

ZAP, Karel Vladislav. Kouřim. In *Památky archeologické a místopisné*. roč. I. Praha, 1855.

Studie ve sborníku:

ČÁŇOVÁ, Eliška. Vývoj správy pražské arcidiecéze v době násilné rekatolizace Čech (1620-1671). In *Sborník archivních prací*. roč. 35. Praha, 1985. s. 518-519.

Článek z novin:

KREMLA, Jan. Kouřim před bitvou a po bitvě na Bílé hoře. In *Naše Hlasy*. roč. XXIV. Český Brod, 1904.

12. Přílohy

Vojska ložící nebo jen procházející Kouřimí od roku 1620 do roku 1632²⁰¹

Datum pobytu vojska	O jaké vojsko se jednalo	Výdaje města na vojsko
7. 9.- 21.9.1618	Kouřimským krajem k hotovosti postavená jízda i pěchota	
9.11.1620	Uherská jízda	
21.11.-7.12.1620	Buquoioovo vojsko	1166 zl. 40 kr.
prosinec 1620-leden 1621	9 kompanií bavorského krále	31990 zl. 4 kr. 3 denáry
červen 1621	2 setniny jízdy sasko-lüneburského vévody Julia Jindřicha	500 zl.
srpen-září 1621	pěší pluk Erdmana z Achona	3678 zl. 9 kr.
14.11.1621 (přes noc)	2 praporce pěchoty hejtmána Resche	200 zl.
listopad 1621 (2 noci)	praporec pěchoty knížete Lichtenštejna	200 zl.
31.12.1621	praporec pěchoty Kundagera z Heršteina	100 zl.
leden 1622	jízda Pavla Montpruna	389 zl. 16 kr.
duben-srpen 1622	kompanie jízdy Alexandra Haugvice	58692 zl.
18.10.1622 (2 odtáhly 31.10. a 3. v prosinci)	3 kompanie jezdeckva Dona Martina Huerty	3060 zl.
22.4.1623(přes noc)	Dampierova kompanie jízdy	455 zl. 30 kr.
11.7.-25.7.1623	50 Dampierových jezdců	
4.8.-6.8.1623	Scharfenbergova a Hauerova jízdná kompanie	
konec srpna 1623	2 kompanie jezdeckva z Poboře	
3.9.-říjen 1623	Homotova poloviční kompanie jezdeckva	1900 zl. 24 kr.
31.10.1623-1.2.1624	Vojsko Václava Čabelického ze Soužíc	58688 zl. 15 kr.
22.11.1623	průjezd holštýnského, saského a Collaltova pluku	
11.1.1624	průjezd Simonettiho a Avandagnova pluku	
4.6.-6.9. 1624	praporec pěchoty Jana Gerstorfa	9099 zl. 50 kr.

²⁰¹ Tabulka je sestavena na základě informací z Archivu Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627., dále z Manuálu radního, z edice Prameny k dějinám třicetileté války díl III. a IV. od Václava Lívy a informací od Jindřicha Václava Zvaldy - Dejm Kouřima města.

prosinec 1624	3 kompanie Collaltova pluku	
28.6.-5.7.1625	3 praporce saského knížete, 3 kompanie Baltazara de Marradase, Simonetyho setnina	2608 zl. 12 kr.
rok 1625	kompanie kapitána Jana Civůli	80 zl.
4.3.-29.4.1626	praporec Mikuláše Šebora	3927 zl. 37 kr.
srpen-říjen 1626	Saský pluk Františka Albrechta a Pallanta	226 zl. 13 kr. 2 denáry
29.9. - 16.10. 1626	pluk hraběte z Nagrolu	399 zl. 57 kr. 2 denáry
začátek prosince 1631	císařské vojsko	
zač. prosince 1631 – 2.polovina prosince 1631	19 kornet pomocného uherského vojska	
2.polovina prosince 1631 – březen 1632	9 kornet Poláků	
březen 1632	6 kornet Chorvatů	
v roce 1632	pluk Němců	

V pramenech nejsou žádné zprávy, které by dokládaly přítomnost císařských vojsk ve městě v letech 1627 až 1630.

Přihlédneme-li k výše uvedeným číslům, která jsou nám známa, zjistíme, že **celkem** město Kouřim vydalo na vojáky od roku 1620 do začátku roku 1627: **181 838 zlatých 13 krejcarů 1 denár**²⁰² a během let 1632 a 1633 zaplatilo město na polské, chorvatské a německé vojáky dalších **2443 zlatých a 10 krejcarů**.²⁰³

²⁰² Archiv Národního muzea, Archiv města Kouřim 1550-1742, sign. F 92 f, karton 76, záležitosti vojenské, Soupis výloh na vojáky ze dne 30.1.1627.

²⁰³ Státní okresní archiv Kolín, Jindřich Václav Zyvalda, sign. 10849 R 1159. karton č. 14, Dejmy Kouřima města.

Přehled kouřimských děkanů od roku 1618 do roku 1631²⁰⁴

Jan Lunacius	– 1615-1618
Jan Chotětovský	- 1619
Kašpar Artophaaei Pardubský	- 1620
Matěj Novacius Rosenberský	- 1621
Daniel Ludvík Rudl	- 1622
Šimon Eustach Kapihorský	- 1625-1627
Děkan vyžádaný měšťany na Velikonoce roku 1628 od rektora Petra Ximena	
Jan Aquilla	- 1629
Matěj Novacius	- 1630
Václav z Růžové	- 1630
Bernardin Zottines a Vegla	- 1631-1633

²⁰⁴ Státní okresní archiv Kolín, fond Svoboda Bedřich Dr., inv. č. 12 - Opisy a výpisy z pramenů a literatury ,č. k. 4, výpisy z pamětních knih Děkanského úřadu v Kouřimi 1608 – 1824, str.3.

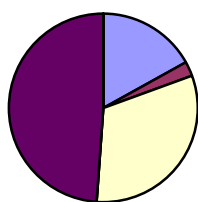
Četnost zasedání rady města Kouřimi

Rok 1619

V Manuálu radním jsou první zápisy ze zasedání rady až od března roku 1619.

březen	duben	květen	Červen	Červenec	srpen	Září	říjen	listopad	prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2. x	2.	2.	2.	2. x
3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4. x	4. x	4.
5. x	5.	5.	5.	5. x	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6. x	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.
8. x	8.	8. x	8.	8.	8.	8.	8.	8. x	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.	9.	9.	9. x
10.	10.	10.	10. x	10. x	10.	10.	10.	10.	10. x
11. x	11.	11.	11.	11.	11.	11. x	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.	13. x	13.	13. x	13.
14.	14.	14.	14. x	14.	14.	14.	14.	14.	14.
15. x	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16. x	16.	16. x	16.	16.
17.	17.	17.	17. x	17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18.	18.	18.	18.	18.	18. x	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19.	19. x	19.	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20.	20.	20.	20.	20. x	20.	20. x	20. x
21.	21.	21.	21. x	21.	21.	21.	21.	21.	21.
22. x	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23. x	23.	23. x	23.	23.
24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26. x	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27.	27.	27. x	27.	27. x	27.
28.	28.	28.	28. x	28.	28.	28.	28.	28.	28.
29.	29. x	29. x	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30. x	30.	30.
31.		31. x		31.	31.		31.		31.

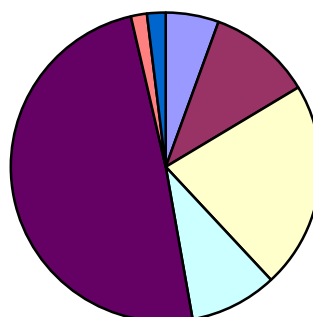
Četnost zasedání městské rady v jednotlivých dnech v týdnu roku
1619

Rok 1620 – přestupný rok

leden	únor	březen	duben	květen	Červen	červenec	Srpen	Září	říjen	listopad	Prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1. x
2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3. x	3.	3. x	3. x	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4. x	4.	4.	4.	4.
5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6. x	6.	6. x	6.	6.	6.	6.	6.	6. x	6.
7.	7. x	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.
8.	8.	8.	8.	8. x	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.	9.
10. x	10.	10.	10.	10.	10.	10. x	10. x	10.	10. x	10. x	10.
11.	11.	11. x	11.	11.	11.	11.	11. x	11.	11.	11.	11. x
12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12. x	12.	12.	12.	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14. x	14.	14. x	14.	14.
15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16. x	16.	16. x	16.	16. x	16.	16.
17. x	17.	17.	17.	17.	17. x	17. x	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18.	18. x	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18. x
19.	19.	19.	19.	19.	19. x	19.	19. x	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20. x	20.	20. x	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.
21.	21. x	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21. x	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22. x	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.
24. x	24. x	24.	24.	24.	24.	24. x	24.	24.	24.	24. x	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25. x	25.	25.	25.
26.	26. x	26.	26.	26.	26. x	26.	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27. x	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.
28.	28. x	28.	28.	28. x	28.	28.	28. x	28.	28.	28.	28.
29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.		30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30. x	30.	30.
31. x		31.		31.		31.		31.			31.

Četnost zasedání městské rady v jednotlivých dnech v týdnu roku 1620

Rok 1621

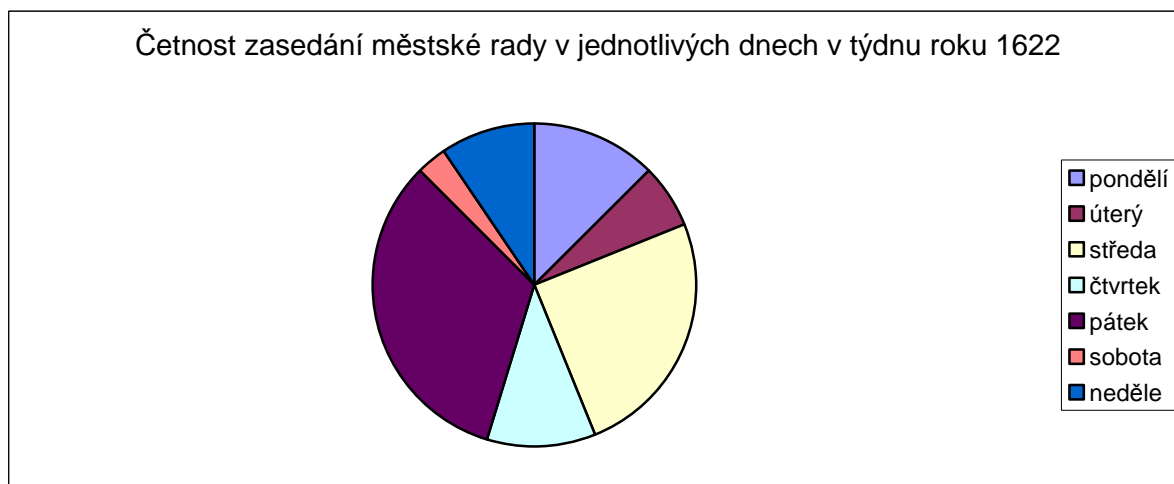
leden	únor	březen	duben	květen	Červen	červenec	Srpen	Září	říjen	listopad	Prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1. x
2.	2.	2.	2.	2.	2.	2. x	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3. x	3. x	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3. x	3.
4.	4.	4. x	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.
5.	5.	5. x	5.	5. x	5.	5.	5.	5.	5.	5. x	5.
6.	6.	6.	6. x	6.	6. x	6.	6.	6. x	6.	6.	6. x
7.	7.	7.	7.	7.	7. x	7. x	7.	7.	7.	7.	7. x
8. x	8.	8.	8.	8.	8. x	8.	8.	8.	8. x	8.	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.	9.	9.	9.	9. x
10.	10. x	10. x	10. x	10.	10.	10.	10.	10. x	10. x	10.	10. x
11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11. x	11.	11.	11.	11.
12.	12. x	12. x	12.	12. x	12.	12.	12.	12.	12.	12. x	12.
13. x	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13. x	13.	13. x	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14. x	14. x	14.	14.	14.	14.	14.
15. x	15.	15. x	15. x	15.	15.	15. x	15. x	15.	15. x	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16.	16. x	16.	16.	16.	16.	16.
17.	17.	17. x	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.
18. x	18.	18.	18. x	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19. x	19.	19.	19.	19. x	19.	19.	19.	19. x	19.
20. x	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20. x	20.	20. x	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.
22. x	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22. x	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23. x	23.	23.	23.	23.	23.	23.
24.	24.	24. x	24.	24.	24.	24.	24.	24. x	24.	24. x	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25. x	25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26.	26. x	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.
27. x	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27. x	27.	27. x	27.	27. x
28.	28.	28.	28. x	28. x	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.
29.		29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29. x	29.	29.
30.		30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.
31.		31.		31.		31.	31.		31.		31. x

Četnost zasedání městské rady v jednotlivých dnech v týdnu roku 1621

Rok 1622

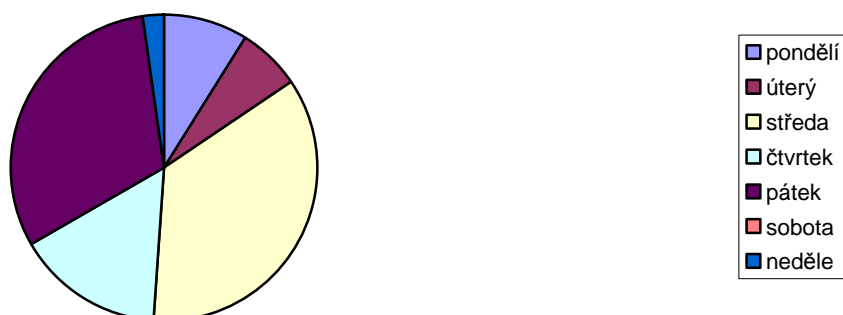
leden	únor	březen	duben	květen	Červen	červenec	Srpen	Září	říjen	listopad	Prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1. x	1.	1.	1.
2.	2.	2. x	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4. x	4. x	4.	4. x	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4. x
5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5. x	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6. x	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7. x	7. x	7.	7. x
8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8. x	8. x	8.	8.	8.
9.	9.	9. x	9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.	9. x	9.
10.	10. x	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10. x	10.	10.	10.
11.	11. x	11. x	11. x	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12. x	12.	12.	12.	12. x	12.	12. x
13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13. x	13. x
14.	x	14.	14.	14. x	14.	14. x	14.	14. x	14. x	14. x	14.
15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16. x	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16. x	16.	16.	16. x
17.	17. x	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18. x	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	x	19.	19.	19.	19.	19.	19. x	19. x	19. x	19.	19.
20.	20.	20.	20.	20.	20. x	20.	20.	20.	20. x	20.	20.
21.	x	21. x	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21. x	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23. x	23. x	23.	23. x	23.	23. x	23.
24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25. x	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25. x	25.
26.	26.	26.	26.	26.	26. x	26.	26.	26. x	26.	26.	26.
27.	27.	27. x	27.	27. x	27.	27.	27.	27. x	27.	27.	27.
28.	x	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28. x	28.	28.	28.
29.		29.	29.	29.	29.	29. x	29.	29.	29.	29.	29.
30.		30.	30.	30.	30.	30.	30. x	30. x	30.	30. x	30.
31.		31.		31.		31.	31.		31.		31.

Rok 1623

leden	únor	březen	duben	květen	Červen	červenec	Srpen	září	říjen	listopad	Prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1. x	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3. x	3.	3.	3.	3. x	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.
5.	5.	5.	5. x	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.	7. x	7.	7.	7.	7.	7. x
8.	8. x	8. x	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8. x	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.
10.	10.	10. x	10.	10. x	10.	10.	10.	10.	10.	10. x	10.
11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11. x	11.	11. x
12.	12.	12. x	12.	12.	12.	12. x	12.	12.	12.	12.	12. x
13. x	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13. x	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14. x	14. x	14.	14.	14.	14. x	14. x
15.	15. x	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16. x	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.
17.	17.	17.	17.	17. x	17.	17.	17.	17.	17. x	17.	17.
18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19.	19. x	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.
20. x	20.	20. x	20.	20.	20.	20. x	20.	20.	20.	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.	21. x	21.	21.	21.	21.	21. x
22.	22.	22.	22.	22. x	22.	22.	22.	22.	22.	22. x	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.
24.	24.	24.	24.	24. x	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.
25. x	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26.	26.	26. x	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.
27. x	27.	27.	27. x	27.	27.	27.	27.	27.	27. x	27.	27.
28.	28.	28.	28.	28.	28.	28. x	28.	28.	28.	28.	28.
29.		29. x	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.		30.	30.	30.	30. x	30.	30.	30.	30.	30. x	30.
31.		31.		31.		31.	31.		31.		31.

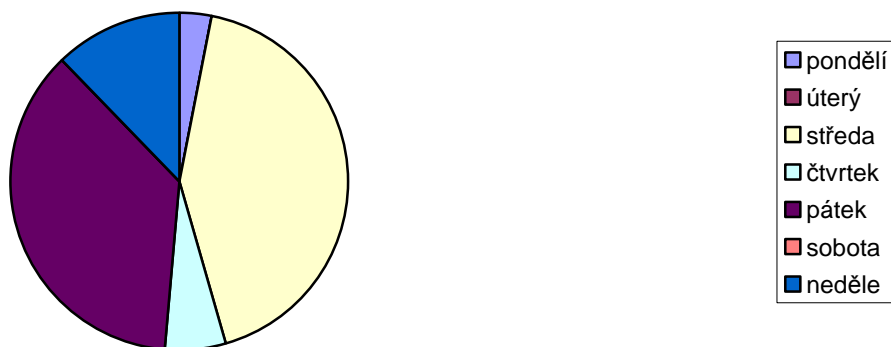
Četnost zasedání městské rady v jednotlivých dnech v týdnu roku 1623

Rok 1624 – přestupný rok

leden	únor	březen	duben	květen	Červen	červenec	Srpen	Září	říjen	listopad	prosinec
1.	1.	1. x	1.	1.	1.	1.	1. x	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4. x	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4. x
5.	x	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6. x	6.
7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.
8.	8.	8.	8.	8. x	8.	8.	8.	8.	8.	8. x	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9. x	9.	9.
10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.
11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12. x	12.	12. x	12.	12.	12. x	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.
14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.
15.	15.	15.	15.	15. x	15.	15.	15.	15.	15.	15. x	15.
16.	16. x	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.
17.	17.	17.	17. x	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18. x	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19. x	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20. x	20.	20.	20.	20.	20.	20. x	20.	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22. x	22.
23.	23. x	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.
24.	24.	24. x	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25. x	25.	25.	25.
26.	26.	26.	26.	26.	26.	26. x	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27. x	27.	27. x	27.
28.	x	28. x	28.	28.	28.	28. x	28.	28.	28.	28.	28.
29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29. x	29.
30.	x	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.
31.	x	31.	31.	31.	31.	31.	31.	31.	31.	31.	31.

Četnost zasedání městské rady v jednotlivých dnech v týdnu roku 1624

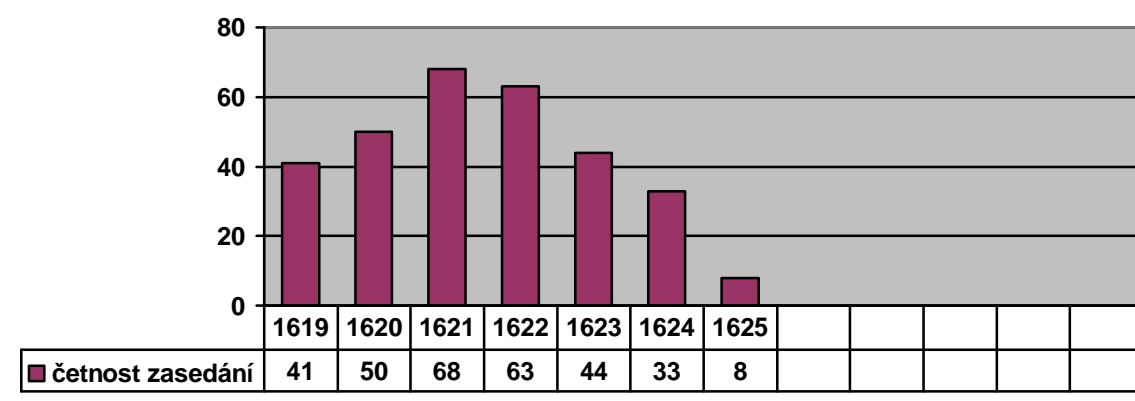
Rok 1625

Do Manuálu radního je zapisováno zřejmě jen maximálně do poloviny tohoto roku. Bohužel to nelze říct s určitostí, protože od poloviny měsíce března jsou data nečitelná (stejně jako dvě data již v únoru).

leden	únor	březen	duben	květen	červen	červenec	Srpen	Září	říjen	Listopad	prosinec
1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.	1.
2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.	2.
3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.	3.
4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.	4.
5.	5. x	5. x	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.	5.
6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.	6.
7.	7.	7. x	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.	7.
8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.	8.
9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.	9.
10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.	10.
11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.	11.
12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.	12.
13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.	13.
14.	14.	14. x	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.	14.
15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.	15.
16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.	16.
17. x	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.	17.
18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.	18.
19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.	19.
20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.	20.
21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.	21.
22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.	22.
23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.	23.
24. x	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.	24.
25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.	25.
26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.	26.
27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.	27.
28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.	28.
29. x		29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.	29.
30.		30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.	30.
31. x		31.		31.		31.	31.		31.		31.

Do března roku 1625 se zasedání konala pouze ve středu a v pátek.

Četnost zasedání městské rady v jednotlivých letech

Četnost zasedání úřadu purkmistra

Ve Státním okresním archívu v Kolíně je uložen ještě Manuál radního písaře (Kniha obsílek, smluv a jiných zápisů právních 1617-1692) a zde jsou zápisy ze zasedání úřadu purkmistra (císařského rychtáře). Bohužel nevím, zda jsou uvedena data kompletní a úřad skutečně zasedal jen několikrát (i jen jednou) do roka, nebo jestli tento písař uvádí pouze některá data.

V roce 1620 měl úřad purkmistra zasedat	- 8x.
V roce 1621	- 3x.
V roce 1622	- 11x.
V roce 1623	- 6x.
V roce 1624	- 1x.
V roce 1625	- vůbec.
V roce 1626	- 1x.
V roce 1627	- 4x.

Pak následuje až rok 1634.

Složení městské rady

městský rychtář:	Adam Krupička	1618
	Jan Benedikty	1619
	Václav Votava	1620
	Jan Benedikty	1623
	Jan Mladoš	1626
císařský rychtář:	Václav Prčka	1618
městský hejtman:	Petr Štyrnský	1623
radní písař:	Jan Kutnohorský	1620
	Václav Votava	1623
starší krejčovští:	Václav Bukač, Jan Čermák	
starší pekařští:	Mikuláš Tuchlovský, Jan Millar	
starší mlynářští:	Bartoloměj Roháč, Stefan Kouřimský	
starší řezničtí:	Mikuláš Holub	
r. 1620 zvoleni do rady:	Š. Mastihub, M. Dub, J. Selyk, J. Millar, A. Malý, M. Vorlíček	
zádušní úředníci:	Bartoloměj Roháč, Jeroným Bukač	
další spolupracovníci:	Jan Mladoš, Jan Snopecius	

13. Resume

This Bachelor Thesis is dedicated to the Thirty Years War in the territory of the royal town of Kouřim. It deals especially with the beginning of the war and its progress until 1631. In that year the Saxons invaded Bohemia and from that time on the situation was even worse than in the preceding period. I believe, that the era after 1631 should be described separately. I am trying to document here, how the European and Bohemian events affected the life in this royal town. The region was influenced by everything, that characterises this era – especially recatholisation, military ravaging, confiscations etc. The recurrent manoeuvres of armies passing through this area and their often very long stay in the town seriously weakened the town's economy. The life here was also very much affected by the progressing recatholisation. Kouřim used to be a protestant town. As the protestant priests were removed, many parishes stayed vacant and were administered by other ones, where catholic priests have seized power already. Thanks to the General Pardon in 1623 almost all municipal and clerical assets were confiscated. It was a great loss for the town. The residence of the armies, looting by soldiers confiscation of property and especially the hard recatholisation were the main reasons leading to the rural uprising in Kouřim in 1626, which however was suppressed (just like in other regions of Bohemia). In Kouřim the main power was in the hands of the magistrate consisting of the counsellors, elders and the mayor. My other objective was to find out, how frequently the magistrate convened in the individual months and on which day of the week they met the most often. The life of the people in Kouřim was difficult in that time and I hope this work will help us to know it better and that it will show, what the citizens of this royal town had to go through in the first half of the Thirty Years War.